

ORSZÁGOS HIRLAP

Előfizetési árak:
Egész évre 14 frt., fél évre 7 frt., negyed évre 3 frt 50 kr.
Egy hónapra 1 frt 20 kr.
Egyes szám ára helyben 4 kr., vidéken 5 kr.

Főszerkesztő
MIKSZÁTH KÁLMÁN

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VIII. kerület, József-körút 65. szám
Megjelenik mindennap, hétfőn és ünnepnap után is.

II. év.

Budapest, 1898, szerda, február 23-án.

54. szám.

Egy axioma.

Kétszer nem léphetsz ugyanabba a vízbe, mert mindig más és más víz folyik hozzá — hangzik a messi multból Heraklitosz figyelmeztetése. S hab kergeti a habot az idők folyamában is, a napok elfutnak s ugyanaz a szituáció soha sem ismétlődik. Aki tehát valamely helyzetnek tanulságát a kellő pillanatban nem vonta, azt a tanulságot körülbelül már el is szalasztotta. Pedig az emberiség sohasem eléggé gazdag, hogy egy tanulságról könnyelműen lemondhasson.

Megeshetik azonkívül, hogy bizonyos helyzetből semmiféle okos tanulság sem pattan ki; ellenben az a helyzet véletlenül meghihet valakit s ez abban a pillanatban egy szép axiómával ajándékozza meg a világot. Az axioma esetleg nem is talál arra a helyzetre, esetleg meg is hökkenti első pillanatra az embert. Pedig úgy lehet, hogy annak a szerencsés pillanatnak inspirációja egy, más viszonyok közt nagyon is használható axiómát teremtet, amelyet érdemes a realis tanulságok mellé helyezni az emberiség nagyobb okulására.

A szép axiómák elől tehát nem okos dolog elzárkózni.

A kétfős intés hatása alatt állunk meg egy pillanatra annál a kevéssé épületes esetről, amely az utolsó napokban talán kelletlenül is többször beszéltetett magáról. Annak a vendégszínésznek esetét értjük, akit valaki minden ok nélkül megbántott. Nem akarunk az ügyre visszatérni, nem is éri meg. A sértő ki is

állott, bocsánatot is kért, a sértett fél vett is, kapott is elégtételt, azonfelül pedig még sajtópöprt is indított — egy szóval: talán több is történt, mint amennyire szükség volt. De a sajtópörökön és egyéb szép emlékeken kívül marad a vendégszínész után egy tanulság és egy szép axioma; ezekről essék még néhány szó.

A tanulság rövid és egyszerű. A kritikát nem teszi erősebbé, ha sértéssel fűszerezzük — ennyi az egész. Még csak azt sem lehet rámondani, hogy új tanulság. De mégis valami. Mert eddig csak azok az érdekelt felek hangoztatták, akiket kritika címén mindjárt sértegettek is; most pedig a kritikus is kénytelen volt belátni, hogy a kritikából a bele nem tartozó sértés visszafordul ellene és őt sebzí meg. Jó ezt megjegyezni, mert nyilvánvaló, hogy itt egy kalap alá kell venni mindazokat, akik a bírálat gyakorlásában mértéket nem ismernek. Aki egy színész művészetét nem tudja megítélni anélkül, hogy magánéletéből bántó részleteket fel ne hozzon és aki a közpályán szereplők működését nem tudja kellően megbírálni, ha azt is meg nem említi, hogy azok az urak hétköznap előszeretettel lopnak ezüstkanalakat: — ugyanazt cselekszi és mindkettőre egyaránt áll a tanulság: Tisztelt kritikus urak, több kritikát és kevesebb sértést kérünk!

Az axioma már újabb. Gróf Keglevich István mondta, akitől a vendégszínész megbántója szintén elégtételt kért némely kemény szavakért. Azt mondta a gróf: „Ha valaki egy férfi becsületét vagy egy nő erényét kényszerítő

ok nélkül megtámadja, mindenkinek joga van azt visszatorolni és ezért a bármily éles visszatorlásért a lovagias elégtételt megtagadni! — Már most felre ne értse nek; nem azt mondjuk, hogy ez az axioma az adott esetben fején találta volna a szöveget. Még azt sem akarjuk elhitetni, hogy ugyanez a mondás nem lett volna egyszerűen neveléses másnak az ajakán, aki például nem gróf.

Egy polgárember talán nem mondhatta volna ezt, ő csak verekedhetett volna.

Mert vannak igazságok, amiket csak a grófok találhatnak meg, — a polgárember is rájuk bukkanhatnak, de akkor megszűnnek igazságok lenni. Mindégy, akárhogyan történt. Igen helyes, hogy egy axioma is pótolhatja a golyót és az is megölhet bizonyos ellenfeleket. De hát ismétljük, az alkalomtól és a szerzőtől függetlenül áll előttünk az axioma és így mondjuk róla, hogy szerencsés inspiráció szülőltje, amelyet jó lesz a feledés elől biztonságba helyezni.

Mert nagy igazság rejlik abban, hogy látni akarjuk azt a kényszerítő okot, amely valakit a férfibecsület vagy a nőerény megtámadására készíti. Az ok mérlegelésében még elnézők is lehetünk — a nagyobb fölhevülést is kényszernek fogadjuk el. De ha még ezt a nagyobb fölhevülést sem látjuk, ha a kritikába a sértést csak pajkosság vagy gonoszság vitte bele: akkor a kritikus nem áll többé a becsületos mérlegelés védelme alatt. Bűnbe esett és nem szólnak mellette enyhítő körülmények. És bár az élet gon-

Gyógyulás.

Esti hét óráig gondolni sem lehetett róla, hogy az ember a szobát elhagyhassa. A nap vakító fényével ragyogott a merész hajlászpalatái öböl fölött, amelyben néhány könnyű jármű mellett a nagy tengeri szörnyek közül ezuttal csak a *Sebenico* rengeteg fehér testét aranyozta meg a forró júniusi napfény.

Ráérttem unatkozni. A szerencsés véletlen egyébiránt úgy akarta, hogy mindjárt megérkezésem első napján összetalálkozzam az öbölben borgonyzó „Sebenico” egy fiatal tisztjével, ki régi ismerősöm s a legszeretettelőbb emberek egyike volt. Erőteljes, pompás, magas alakja tökéletesen rátermett arra a nem kevésbé veszélyes, semmint kalandos életre, melyet magának kiválasztott. Napsütött, sötétbarna arcán, melyet máris finom bronz-színű patinával vont be a tengeri levegő, csak a legritkább esetben jelent meg némi felhő. Vidám kedélyű, szellemes fiatal ember volt: öt napi együttléttünk alatt mindössze akkor láttam arcán egy kis elkomolyodást, mikor egyelőre inkább csak tapogatózó, a legnagyobb óvatossággal megemlíttem, hogy a megelőző nap estélyén bizonyára a fantáziám játéka estem áldozatául: úgy rémlett, mintha a szálloda kertjébe egészen hátról, egy gyanús tisztaságu abroszszal leterített asztal mellett ülő athléta természetű szakállas alakban egyik közös ismerősünket fedeztem volna föl, aki vagy harmadfél év előtt a legnagyobb

poltronságok egyikének elkövetése után bűnbánásával, az asszonnyal együtt, nyomtalanul eltűnt.

Hozzátettem természetesen: mindjárt azt is, hogy minden bizonytalanság tevédném kellett. Egymáshoz hasonló ember elvégre sok van a világon s ha jobban meggondolom, folytattam mentegetődzve, ez a szánalmasan lekopott szakállas Herkules nem lehet az az elegáns, minden családban szívesen látott gavalier fiatal ember, aki a társaságban egykor szerepet játszott.

A tengerész fejét rázta.

— Nem csalódot — mondotta szárazon — ő az.

— Tehát mégis!

— Igen. Vele van Edith is.

— A szép Edith!

— A szép Edith, — ismételte hidegvérrel, a részvét legcsekélyebb nyoma nélkül a tengerész, s kifújta szivarja füstjét a levegőbe, — itt laknak a vár alatt levő negyedben, úgy hallom, már egy fél év óta. Nem látta az asszonyt?

— Nem láttam.

— Magam is csak egyszer pillantottam meg.

— Fölismerte?

— Igen és azonnal bekanyarodott egy mellékutczába. Nagyon helyesen tettem, morgogta halkabb hangon. Úgy látszik, még van benne némi szégyenérzet. Kikerülte a találkozást. Különben én tértem volna ki az utcából. No, mindegy! Mit szól ehhez a gyönyörű estéhez? Ha nincs ellenére, kivezethetnék a nyílt tengerre.

Az ajánlatot a legnagyobb örömmel fogadtam el. Tíz perc alatt lenn voltunk az öbölben, ahol az éppen beálló apályt fölhasználva, néhány erőteljes evezőcsapással a tenger gyöngén fodrozott, hatalmas síkjára jutottunk ki. A dalmát partok mentén apró halászbárkák vitórlája fényelt. Egymástól csekély távolságra mintegy tizennégyet számláltam meg.

— Tizennégy család — magyarázta a tengerész — kizárólag abból élnek, amit a vízek istene kegyelmesen adományoz nekik; ha rosszkedvű ő Felsője, akkor semmit sem adományoz. Koplal és koldul akkor minden családban. Spalato és az egész dalmát part tele van női koldussal, mert csak a leányok és az asszonyok koldulnak. A férfiak sikkasztják magukat rummal s holtreszegen hevernek a parton hálóik és nyomoruságos halászbárkák mellett.

Más alkalommal nyilván érdekelték volna ezek az apró néprajzi részletek, ezuttal azonban nagyfokú kíváncsiságot éreztem, mely még a tenger csodaszép pompájának alázatos bámulatát is le tudta bennem győzni. A tengerész észrevette, hogy figyelmemet a csólnakunk elől menekülő villódzó meduzák színes raja csak kevéssé foglalkoztatja, s ezen az estén a végtelenül kellemes bágyadságba ringató fűszeres, tengeri levegő se ragad el oly mértékben, mint máskor. Kérdősködni azonban nem akartam. Látszólag már tökéletesen kiabrándult abból a gonosz indulatu, holdogtalan teremtségből, akit évek előtt szenvedélyesen szeretett, meglehet azonban, hogy csak a magára pa-

doskodott róla, hogy minden emberi cselekedetnek akadjanak védői is a vádlókkal szemben, a védők sem tehetnek semmit, ha enyhítő körülményre sem tudnak hivatkozni. Mikor pedig a kritikus az ítélet ellen még támadva mér fellépni, akkor minden jogát eljátszotta, hogy iránta elnézők legyünk. Csak a hocsánatkérés és a vezeklés ajtója vannak még előtte nyitva, más ajtók nem és nem járja, hogy dörömböléssel követelje a bebocsátást. Tetszett neki minden kényszerítő ok nélkül sérteni, ám türje el, ha magyarázat nélkül esik az ítélet ő reá is.

A szépsége teszi ezt a gondolatot kívánatosná. Ugy fest, mintha nemesíteni tudna minden vonalon. A kritikából ki tudná szedni az ok nélkül való sértést, ami pedig nagyon is rendjén volna. Mert aki az axioma egész perspektíváját áttekinti, világosan látja maga előtt, mint enyészne el lassankint a parlamenti életből és az ezt kiegészítő publicistikából is az a csuf személyeskedés, amely most a kritika czimén elburjánzott. Maradna még akkor is elég, mert hiszen a „közjó”, a „vita heve” és több efféle általános kifejezés, mint kényszerítő ok, még mindig sok sértő kritikát fedezne, de a Keglevich szép axiómája védelmen kívül helyezné legalább azokat, akiknek sértő személyeskedését csak a pajkosság, az éretlenség, vagy a gonoszság inspirálja. Hogy a kormány hazaáruló, azt Madarász bácsi még mindig elmondhatná.

De hát ez mind csak pium desiderium — szép axiómák születnek ebben a hazában tucatszámra, de azokat új axiómák váltják fel (mindig az alkalomhoz találók és kényelmesek) s marad minden a régiben: a vivótermeket egész télen a nap minden órájában fűtik, a párbajorvosok (egy egész külön osztály ez) örökös utban vannak a robogó fiakerjeiken. És az ujságok napról-napra hozzák a legfrisebb híreket megsértett becsületek reparálásáról és ép, hótiszta becsületek megsértéséről.

rancsolt fejelem rejtette el kutató tekintetem elől a valóságot s a kérdezősködéssel talán fájdalmat okoztam volna. Csak később, midőn az apály által okozott utolsó finom habfodrok is elsimultak s a lenyugvó nap egyetlen óriási aranypárnában feküdt végig a tenger mozdulatlan síkján, kockáztattam meg azt a kérdést, hogy mi lett a tudós Jó bácsival? Bajlódik-e még a csillagokkal s elfelejtették-e méltatlan hitvesét a naprendszer szépségei, melyekért egy érzékeny nagyműveltségű lélek egész fatalizmusával rajongott egykor?

— Nagybátyám még él, felelte némi megindulással a tengerész, de azonnal hozzátette s a szavak ebben a pillanatban már ridegen hangzottak el ajkairól: — ha ugyan egy szelűtött béna ember élete életnek nevezhető. A sors azonban kegyesen megfosztotta az emlékezéstől s ez az áldás elkíséri a sirig. Nem tud semmiről semmit. A hová leültetik, ott marad. Táplálni, vinni, fektetni, öltöztetni kell. Vonásai szétfolytak, szemeiben, ajkán most is ott van az a rettenetes bárgyu mosoly, mely akkor fagyott oda, midőn a csillagda földjéről eszméletlenül fölemelkedett.

— De hisz ez borzasztó! kiáltottam fel megdöbbenve.

— Elég szomorú — mormogta fagyosan a tengerész és elhallgatott.

Rövid vártatva ránc szállt az alkony. A nap eltűnt, fényét egy negyedóra múlva a keleti tengerpart szikláit mögül előbukkanó hold szelíd világossága pótolta. A tengerész meg-

POLITIKAI HIREK.

A képviselőháznak délelőtt tíz órákor ülése lesz.

Az oláh egyetemi hallgatók ösztöndíjai. Gozsdú, a gazdag oláh tökepezés, két millió alapítványt tett oláh agitationális mozgalmak vezetésére. Ennek az alapítványnak a kamatait évenként olyan egyetemi hallgatók közt osztják szét, akik az oláh mozgalmak vezetésében s a magyarok ellen való gyűlölet szításában kitűntek magukat. Nagyváradról táviratozzák, hogy ott tegnap kapták meg az oláh egyetemi ifjak a nagyszabeni központtól a Gozsdú-alapítvány kamatait, mint ösztöndíjat. A nagyváradi jogakadémia hatvanöt oláh hallgatója kapott ebből az összegből 50—100 forintot, habár a segélyezett nagy része jómódu szülők gyermeke. Jó volna, ha a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumban figyelemmel kísérenék ezeknek az oláh alapítványoknak a kezelését és rendeltetési céljuk felől felvilágosításokat szereznének, mert az mégsem járja, hogy magyar egyetemeken nemzetiségi izgatások céljaira kapjanak pénzt az oláh egyetemi hallgatók. És hogy mennyire veszedelmes célja van ezeknek az ösztöndíjaknak, bizonyítja az is, hogy az egész román intelligencia felhasznál minden alkalmat arra, hogy az oláh ügy és az ifjuság között minél szorosabb kapcsolatot létesítsenek. A román lelkészek és ügyvédek minden estélyükre meghívják az oláh egyetemi ifjuságot, amibez végre is senkinek sem volna semmi köze. A baj az, hogy ilyen estélyeken beszélnek meg az agitáció részleteit és szitják az ifjakban a hazaellenes törekvéseket és a magyar-gyűlöletet.

KÜLFÖLD.

Viharos ülés előtt. Bécsből jelentik: Az alsó-ausztriai tartománygyűlés holnapi ülésén heves jelenetekre van kilátás. Noszke képviselő ugyanis a tartománygyűlés legutóbbi ülésén a *várórség katonazenekarát követő csöcseléknek nevezte a karzaton volt keresztény-szocialista közönséget*, mely őt kigunyolta. Antiszemita Lőrökben nagy buzgóságot fejtenek ki avégből, hogy a tartománygyűlés holnapi ülésén megjelenő Noszket belépése alkalmával gyalázó kiáltásokkal fogadják.

gyújtotta a csónak fenekén heverő fátylát s megerősítette rézsut a kormány mellett. Az égő szurok serczegve csepegett alá, míg vérszíró lángja néhány méternyire elég jól bevilágította a vizet.

— S az a legszomorubb, folytatta inkább magának a férfi, hogy ebben az egész csunya dologban tulajdonképpen nekem jutott a legszánalomraméltóbb szerep. Hisz ön nagyjából ismeri ezt a frivol komédiát. Főlöskéleg elmondanom, hogy mikor nagybátyám szerencsétlen szenvedélyének föllobbanását észrevettem, a legsiralmasabb helyzetek egyikébe kerültem bele. Szüleim helyeit, akiket, fájdalom, igen korán kellett elvesztemem, ő nevelt föl. Az ő jószágos szeretetét élveztem, az ő nagy vagyona szerezte meg nekem a tudásban rejlő lelki gyönyört és a kényelem természetes kellemeit, melyekkel pazar bőkezűséggel hálmozott el. Az ördögbe, hát mit tehettem volna! Akkoriban még csak nem is sejtettem, hogy ez az Edith... ez a boldogtalan teremlés, szintén azok közé a hölgyek közé tartozik, akik a házasságot csak előszobának tekintik a pokolhoz, ahová szenvedélyes természetük egész esztelen forróságával vágyanak, — a jólétről és a pompáról azonban még legörültebb pillanataikban sem szoktak megfeledkezni. Szegény nagybátyámnak se mondhatam, hogy hagyjon föl az egész veszes tervvel és engedje nekem a leányt. Mit gondolt volna? Az, aki az ő korában találja meg a szívét — el szokta veszíteni mindörökre az esztét, s halá-

Zola pöre.

(Távirati tudósítás.)

Huszonnégy óra múlva a párisi esküdtek felelni fognak a törvényszéknek arra a kérdésére: bűnös e Zola, avagy nem!?

Lemcsak a legközelebről érdekelt Franciaországnak, hanem az egész művelt világnak a szeme is a párisi esküdteken függ. Nagy, mondhatni, hogy szenzációs érdeklődéssel várja mindenki a döntést. Ennek az érdeklődésnek azonban más az oka és jelentősége Franciaországban s más annak határain kívül. Franciaország közvéleményének tulnyomó része nemzeti ügyet lát a Zola-pörben és a vele elválaszthatatlanul összefüggő Dreyfus-affaire-ben. A külföld ellenben csak azt keresi, hogy vajon diadalt fog-e aratni az igazság a hatalom és a nagy érdekek mesterkedéseivel szemben. Az évek óta nagy ügyességgel praeparált francia közvélemény, amelyet az újonnan felidézett revanche-e-láz megfosztott józan ítélő képességének nagy részétől, a hadsereg és annak vezetőinek ügyét nemzeti ügynek fujta fel. Ennek a közvéleménynek a lelkiismeretét nem igen bántja, ha esetleg egy vagy két embert ártatlanul ítélték el, a külföldet ellenben nem zavarja meg gondolkodásában semmiféle revanche-láz s az általános emberi jog szempontjából semmiféle hangzatos jelszót sem talál eléggé értékesnek arra nézve, hogy annak kedvéért a jog és az igazság ilyen cinikus módon megcsufoltassék.

A tizenöt napig tartó esküdszéki tárgyalás összes eredményei a külföld közvéleményének ítélő széke előtt fekszenek.

Ennek a jurynek nincsen már szüksége a párisi esküdszék verdiktjére, ez a jury már meghozta a maga megfelelőbbétehetlen ítéletét.

Ez az ítélet *egyhangulag felmenté Zolát.*

A 15 napos tárgyalásból ugyanis a következő tények derültek ki:

Dreyfust oly titkos irat alapján ítélték el, melyet sem a bírák, sem a védők, sem a vádlott nem láttak.

Az ítélet részben egy oly szakértő nyilatkozatára támaszkodik, akinek az egész eljárása, tudománya, viselkedése, sőt a speciális rendszere is féltreismerhetlenül a paralysis progres-

los ellenség gyanánt tekint mindenkire, aki az értelem elvesztett kincseit vissza akarja neki adni. Ha azt nem akartam, hogy a legzudarabb hálátlansággal vádoljon, hallgatnom kellett. S hallgatnom kellett még akkor is, midőn pár hónap múlva az esküvő után az a nyomorult asszony egy őrizetlen pillanatban karjaimba vetette magát s a szennyes asszonyi téboly egész izzó mérgét odacsókolta ajkaimra, hogy éppen oly gaz, éppen oly silány, éppen oly hecstelen legyek, mint aminőnek ebben a gyalázatos perczben őt kellett megismernem...

A tengerész megvető mozdulattal intett. — Lehet, hogy ha okosabban cselekszi, elbukthatott volna... Az ember elvégre számár — rálep arra a veszélyes lejtőre, melyet ő előtte egy női szompár kedvéért milliók és milliók megjárta már és csak a lázas hajszá legvégén eszméltek rá, hogy milyen mélységes erkölcsi szenny az, amely egész lényüknek csuf formát adott. Méltó akartam maradni az „ostoba” fiatal ember jelzőjére, visszautasítottam az asszonyt és erre a buta győzelemre határtalanul büszke voltam. Oh, büszkébb, sokkal büszkébb, semmint egyik vagy másik ruganyos természetű asszonycsábító valaha csak elképzelni is tudná!

— Folytassa, uram.

— A városból természetesen menekül-nöm kellett, — mondotta lecsendesedve a férfi. A *Sebenico*, szerencsére, hosszú utra indult a japán vizekre. Hónapokig maradtam távol s lassankint meggyógyultam. Oh, uram, a

siva előrehaladott stádiumára enged következtetni.

A hadügyminiszterium a kémkedések dolgában megbizta Piquard ezredest, hogy kulasson a tettes után.

Piquard ezredes komolyan veszi a dolgot s megtalálja a tettest Esterházy személyében. Erre a hadügyminiszterium a tulságosan lelkiismeretes Piquardot hirtelen Algierbe küldi oly megbiztatással, amelyből, hogy élve került elő, csak a szerencsésének és hátorságának köszönheti.

Mikor végre nem kerülhetett ki a hadügyminiszterium azt, hogy Esterházyt bíróság elé állítsa, az egész hadbírótság átalakul egy védő konzoreziummá, amely bele sem ment a dolog vizsgálásába, hanem expresszgyorsasággal felmentette a bordereau igazságtörvénycsúszóját.

Erre előáll Zola s bevádolja ezeknek a tényeknek alapján a hadi törvényszéket, hogy parancsszóra mentette fel Esterházyt, aki a Dreyfuss terhére rótt ámulást elkövette. Zolát pörbe fogják, de csak azért, hogy a hadi törvényszéket megsértette. A törvényszék elnöke és az államügyész azonban megakadályozzák azt, hogy a tanút kihallgattassa s a legnagyobb erőszakossággal teszik lehetetlenné azt, hogy az igazság bármely irányban ki-derüljön.

Ennek ellenében a vezérkar, a katonaság felizgatja az utcát, amely kis hja, hogy Zolát a vízbe nem dobja.

Ugyanez a vezérkar, sőt még a szánalmas Esterházy is bátran megtagadnak minden feleletet oly kérdésekre, amelyek az ügy felderítésével szorosan összefüggnek.

Az elnök ezt mind megengedi, sőt megengedi azt is, hogy Pellieux és Boisdefre megfélemlítsék az esküdteteket azzal a naiv fenyegetéssel, hogy az egész vezérkar lemond, és Franciaországot háború katasztrofája fenyegeti, ha felmentik Zolát.

A külföld tizenöt napon át látta, hogy Franciaországban a hadsereg a törvényen felül áll.

A külföld látta, hogy a jóhiszemű Zolát törvény elé állították, de nem engedték meg neki, hogy igazat bizonyítsa.

tenger . . . a tenger . . . a fenséges, a jó, a hatalmas, a könyörületes tenger volt az éri fájo sebemnek orvosa. Nélküle mi lettem volna? Ki adta volna vissza nyugalmamat, amelyet elvesztettem? . . . Mikor hazafelé jöttünk, borús kepeket rajzolt nyugtalan tekintetem elé a fantáziám s ön tudja, hogy nem ok nélkül. Sejtéseim hűen adták vissza a valóságot: a boldogtalan Jó bácsit megcsalta az az asszony. Mindenki tudta, csak ő, a szegény vak öreg nem sejtett semmit. Annyi vakmerősége azonban még sem volt annak az asszonynak, hogy engem bevárjon. Megszökött a szeretőjével . . . épen aznap éjjel, midőn a *Sebenico* behajózott a kikötőbe. Nagybátyám a csillagdában vizsgálta azon az éjszakán a Jupiteret. Oda vitték meg neki a hirt, amely ösztörtörte. Kétszázmillió mérföldről bukott alá a Jupiter óriási rendszeréről erre a nyomorult földre, hogy megismerje a valóságot és elveszítse tőle az eszét. Mennyire szerette azt az asszonyt! Mily borzasztó ütést kaphatott a szíve, hogy ösztörögyött tőle s attól a pillanattól kezdve a természet jóságos kegyelmére szorult, amely megtagadta tőle az emlékezést . . .

A tengerész elhallgatott. Félóra múlva visszafordítottuk a csónak orrát s némán evezünk a kikötő felé, amelynek halvány körvonalai már-már alig voltak a holdfényben ki-vehetőek. És én, imé, ösztönszerűleg gyöngé-
sebben érintetem most evezőlapátommal a tenger vizét, mely ennek a banális drámának igazi áldozatát a becsületes élet számára megtartotta.

Abonyi Árpád.

A külföld Párisban az igazságszolgáltatásnak a legrikítóbb paródiáját látta s így sokkal könnyebb volt neki felmentenie Zolát, mint ahogyan őt a párisi jury holnap esetleg elmarasztalja.

Páris, február 22.

A szeszélyes időjárás dacára az utcákon csak úgy hemzseg a nép. Hol esik az eső, hol a nap süt, a szokásos hushagyó-keddi körmeneteket azonban nagy buzgóssággal tartják meg s az eső nem akadályozza meg a népet abban, hogy ne dobálja a konfettit. A rendőrség számítva erre a sokadalomra, nagy előkészületeket tett a mai napon, de a közönség inkább a temetkező farsang iránt érdeklődött, mint a tárgyalás iránt. Így történt, hogy a törvényszéki palota környéke majdnem néptelen volt, a tárgyalási terem azonban ma is megtelt hallgatósággal.

Meglehetősen sok tiszt is volt a teremben, de majdnem mind polgári ruhában jelentek meg. Köztük van *Gonze* tábornok is, aki véletlenül éppen *Jaurés* szocialista képviselő mellett került. A plaidoyerok megkezdése óta *Piquard* nem látható a tárgyalási teremben mert a Mont-Valérienen fogva tartják.

Labori ma másfél óráig beszélt, anélkül, hogy védőbeszédét befejezte volna. Holnap még három óra hosszat szándékozik beszélni, hogy ináment elmondjon, amit az ügynek felderítése céljából szükségesnek tart elmondani. Mai beszéde félreismerhetetlenül nagy hatást gyakorolt úgy az esküdtetekre, mint a közönségre. A hatás okát hangjában kell keresni, amely legkülönbözőbb modulációkra képes, úgy, hogy többel fejez ki vele, mint amennyit szavai mondanak. Hangja majd olyan mint a vész vihar amikor az első haditörvényszék elnökének brutalitásáról beszél, majd pedig valósággal megremeget, amikor arról beszél, hogy Franciaország közvéleményét mennyire megrázták. Igazán megindító a hangja akkor, mikor Dreyfus lefokozásának az aktusáról beszél és félre nem érhető szárazság érzik rajta, mikor Bertillonról emlékezik meg.

Élénk mozgás támadt a teremben, mikor Labori Dreyfus ösmert levelét olvasta föl, melyben a lefokozás alatt való magatartását írja le és amikor megzafolta azt a legendát, hogy Dreyfus valaha beismerő vallomást tett. Még azok is, akik a terem hátsó részeiben a beszéd elején püsszegéssel akarták félbeszakítani, némák maradtak az emberi szenvedés leírásakor, melyet a védő megragadó színekkel festett le az esküdtet előtt. Mikor befejezte beszédét, általános taps zúgott föl a teremben. Zola és a felesége, valamint ügyvédtársai is kezet szorítottak Laborival és melegen gratuláltak neki. *Trarieux*-t, aki szintén kezet akart szorítani Laborival, egy teremőr karjánál fogva durván visszarántotta, azt mondván, hogy a korláton nem szabad átmenni, ami ellen *Trarieux* élénken tiltakozott és így szólt:

— *En szenátor vagyok és így sérthetetlen! Hozzám nem nyulhat senki fejgyeres kézzel.*

Csak miután egy magasabb rangú tisztviselő fölvilágosította a teremőroket, mehetett *Trarieux* a közönség éljenzése közben Laborihoz, akinek melegen megszorította a kezét.

Labori beszéde.

A tárgyalás 12^{1/4} órakor kezdődött.

Labori megkezdte beszédét s vizsgálva azokat a tényeket, amelyek a pört előidézték, a következőképen okoskodik:

Dreyfust 1893. október 15-én fogták el. Ez elfogatásról azonban az exkapitány nejeén kívül nem tudott senki, és mégis már október 29-én írt róla a *Libre Parole*. November 1-én pedig már az *Eclair* is pertraktálta az eseményt. Tehát éppen azok az újságok tudtak róla legegyszerűbben, amelyek közeli összeköttetésben állanak a vezérkarral.

Mercier tábornok, mondja Labori, akihez ezen indiscretio tárgyában kérdést intéztem, a Dreyfus-családnak tulajdonította azt. Ez a föltevés azonban teljesen téves. Csak nem gondolható, hogy a zsidó Dreyfus-család épen antiszemita lapokhoz fog ebből az ügyben fordulni? Egészen világos

tehát, hogy ezek a közlemények csakis a hadügyminiszteriumtól származhatnak. Azonkívül az antiszemita lapok hazug részletek egész sorát közölték még. Ezzel szemben csakis *Forzinetti*nek, a katonai fogház igazgatójának a *Figaro*-ban megjelent előadására utalhatok, aki ott leírta Dreyfusnak kétségbeesett kitérőseit és azt, hogy hogyan bizonyította ártatlanságát és miként bánt vele *Paty du Clam*, aki Dreyfus feleségével szemben is kegyetlenkedett. *Forzinetti* gyakorlott szemmel már akkor is fölismerték Dreyfus ártatlanságát. (Moraj, püsszegés és közbekiáltások a közönség soraiban.) És *Forzinetti* nem riadt vissza attól, hogy fölebbvalóinak is ilyen értelemben tegyen jelentést.

Labori felolvassa *Forzinetti* jelentését és idézi *Demangenak*, Dreyfus ügyvédjének szavait, amelyeket az Dreyfus vizsgálatára mondott annak elítélte után:

— Fiam, az ön elítélteése e század legnagyobb gyalázatossága!

Labori ezután fölolvassa az említett lapok idézett cikkeit és megjegyzi, hogy a titkos, sőt ugyanzólván hűnyűgyi regénybe illő vizsgálat dacára a népben Dreyfus bűnösségében való hit valósággal megrögzött, úgy, hogy ez ellen már alig lehet valamit tenni. Hogy igazolni lehessen azt a tulságos titkolódzást, ahhoz két dolgot nem lett volna szabad figyelmen kívül hagyni. Először is a legszigorubbau tisztelben kellett volna tartani a törvényes formákat, másodsor pedig minden egyes, a pörben szereplő egyének, tehát egy a vádlottak és a védőknek, mint a bírának, — a vádlott bűnösségéről szóló bizonyítékokról tudomással kellett volna birniok.

Ezután a Dreyfus ellen való vád részleteiről beszélt Labori.

A legesekélyebbet sem lehetett arról hallani, hogy Dreyfus külföldi ügynökökkel állott volna összeköttetésben, *d'Ormesqueville* vádlóirata pedig kijelenti, hogy a vád egyedüli alapja a bordereau volt és *Gonze* tábornok itt kijelentette, hogy a bordereau egy idegen hatalom megbízottjához volt címezve és el is jutott oda. A hadügyminiszter azonban nem engedte leleplezni, hogy hogyan fedezték ezt föl. *Mercier*, a volt hadügyminiszter egészen a maga szakállára csinálta a dolgot. Senki által sem látott bizonyítékokból merítette a véleményét. Így építették fel a vádat gyermekes érvekre.

Ezután fölemlít Labori azokat az ismert jeleneteket, amelyek akkor játszódtak le, amikor *Paty du Clam* Dreyfust vallatta.

Paty azt állítja, hogy Dreyfus remegett, amikor levelet diktált neki s hogy ha tényleg remegett is, micsoda nagy fontossága van annak?

Mercier akkori hadügyminiszternek más bizonyítéka nem volt. Egy interviewból, melyet *Guérin* volt igazságügyminiszterrel folytatott, világosan ki-derült, hogy a miniszterumnak a bordereau kivül más bizonyítéka nem volt. Így tehát csak egy dolog marad hátra: *Mercier*nek a kijelentése, aki minden felelősséget magára vesz. A bordereauról Bertillon szakértő mondott véleményt.

Őnök ezt az embert látták, s most már beismerhetik, hogy jogom volt azt mondani, hogy a Dreyfus ellen emelt vádnak nem volt más alapja, csak az, amit itt Bertillon mondott. Csak ezután hozakodtak elő azzal a nevetséges irattal, amely idegen nagyhatalomhoz volt címezve és amelyre a *cette anaille de D . . .* irva volt.

Ez az a bizonyíték, amelylyel éveken át beérték.

Ez az az irat, amelyet állítólag ott láttak *Piquard* asztalán, mikor *Leblois* ott volt nála. Endítés van téve erről az okmányról az Esterházy-ellen való vádiratban is, ez jutott aztán a fátyolos hölgy kezébe, aki azt Esterháznak adta, aki aztán megint a hadügyminiszteriumhoz juttatta.

Azóta megtaláltak még más iratokat is. Magasrangú katonai hivatalnokok állították ezt itt, akiket nem lehet ugyan meghazudtolni, de akiknek az állításai szerfölött homályosak, mert ezek az urak nem mondták el az egész igazságot. Soha be nem bizonyította azt senki, hogy ez az irat Dreyfus

ügyére vonatkozik. És mikor erről az írásról tárgyaltunk, Pellieux tábornok még egy új és nem kevésbé misztikus írást tett itt említést.

Amikor Dreyfus ellen a vádat megállapították, senkinek sem jutott az eszébe, hogy azt az írást, amelyben ezek a szavak, hogy: *cette canaille de D...* előfordulnak, Dreyfusra vonatkoztassa, pedig ez az írás ayolcz hónapig feküdt a hadügyminiszteriumban. Ez az írás még akkor is hamis volna, ha a D hetű helyén a név teljesen ki volna írva. De még ha valódi is volna ez az írás, még akkor sem lehetne annak jogászai szempontból oly fontosságot tulajdonítani, mint ahogy a törvényszék tette, mert hisz arról az írásról sem a védőnek, sem a vádlottnak nem volt tudomása.

Ami a külföldiek tanuskutását illeti, arra megjegyezhetem, hogy ha megmaradtunk volna követelésünk mellett, a diplomáciai kar tagjai is tanuskodtak volna mellettünk. Zola már megmagyarázta, hogy miért állottunk el ettől. Mi vitatkozhattunk volna itt az akták valódiságáról idegenekkel.

Az elnök (félbeszakítja): De ezeket nem hallgathattuk volna ki.

Labori: Azért állottunk el ettől, mert csak francziák között akartunk olyan ügyet tárgyalni, amely csak minket érdekel. Ami pedig a külföldet illeti, azzal csak a háboru napján akarunk vállt-vállhoz vetve szemben állani. (A hallgatóság egy része helyesel, a másik része zajong). Felolvashatnám a német Reichsrathban s az olasz kamarában erre az ügyre vonatkozó nyilatkozatokat.

Az elnök (félbeszakítja): Inkább hallgasson erről!

Labori: Ól van! Evvel csak a külföldi kormányok magatartását akartam jellemezni, melyeknek nyilatkozatai teljesen önkéntesek voltak és semmiféle komplikációktól való félelem nem indította őket nyilatkozataikra, mert ilyen komplikációk nincsenek. Hogy Leblois beletekinthetett az iratokba, az jelentéktelen dolog s aztán itt tulozjak is. Nem akarok senkit se rosszizzúsággal vádolni, de utalok arra, hogy az Eszterházy elleni vádirat szerint Henry ezredes és Gribelin levél-táros ugyanazon a napon látták Piquardnál Lebloist, ami pedig fizikailag teljesen lehetetlen, mert Henry azon a napon, amelyen Gribelin állítólag Piquardnál Lebloist, éppen szabadságon volt. Nyilvánvaló, hogy itt egy katonának, aki különben derek, jeles ember s akinek a jóhiszeműségét kétségbe nem vonom, *optikai csalódásával* állunk szemben. Világosan látható, hogy a Dreyfus ellen emelt vádnak semmi alapja sincs. A Dreyfus ellen eljáró bíróság elnöke minden brutalitása dacára bizonyára a legteljesebb jóhiszeműséggel vezette a tárgyalást. Én láttam a vádiratot s a tanúk vallomásait. A huszonnégy tanunak a vallomása semmi bizonyítékot sem szolgáltatott. Becsületemre mondhatom, hogy *egészen jelentéktelen dolgokat vallottak*. Így például azt, hogy Dreyfust a miniszteriumnak olyan irodájában is megfordult, ahol semmi dolga sem volt. Eleinte egyáltalában csupán a bordereau volt az egyetlen bizonyíték s így a bírák *okvetlenül felmentették volna Dreyfust*, ha minden jog eilegére a tárgyaláson elő nem fordult és sem a védő, sem a vádlott elé sohasem került irattal a bírákat nem befolyásolták volna.

Labori ezután felolvasta a haditörvényszéknek a dossierhez csatolt jelentését a Dreyfus-ügyről s azt mondja:

Ezt látva, bizonyos, hogy Dreyfus ellen semmi bizonyíték sem szólott. Becsületemre mondom, esküdtem uraim, hogy semmiféle terhelő adat sem került fel az ellen, akit elítélték.

Ekkor az elnök a tárgyalást félbeszakította. A szünet alatt számosan üdvözölték Laborit.

Beszédének bár szilárd, de mérsékelt hangja, valamint sima formája, úgy látszik, hatást gyakoroltak a hallgatóságra.

A szünet után.

A tárgyalás újból való megnyitása után Labori folytatta védőbeszédét.

Beszélnék arról, hogy Dreyfus elítéltetése után vallomást tett Lebrun-Renaud kapitány előtt Labori

azt mondja, hogy ha jegyzőkönyv volna arról, hogy ez a vallomás utólag megtörtént, tanúkkal bizonyítható volna s Lebrun Renaud is vallott volna. Labori felelül ezután Méline-nek Cavaignac interpellációja alkalmával tett nyilatkozatát. Méline azt mondta, hogy egy jelentős létezésé fölött vitatkozni annyi volna, mint a revíziókat utat nyitni. Labori hozzáteszi, hogyha nem mutattak fel jegyzőkönyvet, úgy ennek oka az, mert az, hogy Dreyfus vallomást tett, sem lehetséges, sem valószínű nem volt.

Labori ezután megindító hangon ecseteli azt a jelenetet, amikor Dreyfust lefokozták s amikor a részvélen tömeg „öljétek meg!” kiáltásai között Dreyfus nem szünetelt meg azt kiáltani: „Éljen Franciaország!” és felesége és gyermekei életére esküdni, hogy ártatlan. Dreyfus csak azt az egy kegyet kérte, hogy a miniszterium folytassa nyomozásait. (Mozgás.)

Labori felolvassa azután Dreyfus egy csomó levelét, amelyeket ügyvédjéhez és családjához intézett és amelyekben mindig követeli, hogy kutassák az igazi bűnöst. Labori hozzáteszi, hogy ha Méline nem mutatta fel Lebrun-Renaud jelentését, ennek az az oka, hogy az ártatlanság oly élenk erősítőse tévutra vezette és egy pillanatra föléje helyezte jogászai lelkiismeretét annak az eszmének, amelyet az állami raisonról alkotott. (Tartós mozgás.) Labori azt mondja azután, hogy a vallomás kedvéért egész a csalásig mentek. Vagy nem mondta Paty du Clam Dreyfusnak — kérde Labori: A miniszter fogadja önt, ha vallomást tesz? Labori emlékeztet Dreyfusnak Paty du Clam által való kihallgatására, akinek kérdésére Dreyfus kijelentette, hogy az írás részleteiben mindenestre van hasonlóság az okmány és az ő — írása között, de az írás egész képe nem hasonló és biztosította, hogy ő ártatlan és nem ő írta az okmányt.

Azt mondja, hogy a hazugságnak és képmutatásnak egész épületét rakták fel. A hazugság épületét azok számára, akik tettétársak voltak és a képmutatás épületét az erősek részére, akik legbűnösebbek. De ne felejtsek el ezek — így kiált fel — hallják meg szavamat és emlékezzenek meg rá, hogy a történelem leggyalázatosabb szegényeszlőpán Pontius Pilatus neve van. Emlékezzenek erre...

A szónok utolsó szavait elnyeli a tetszészaj.

A tárgyalás után.

A tárgyalást erre általános izgatottság közt berekesztik. Labori holnap folytatja védőbeszédét.

A tárgyalás után Laborit meleg ovációkban részesítették. Azt kiáltották: „Éljen Labori!” másfelől azonban: „Éljen a hadsereg! Le a zsidókkal!” kiáltások hangzottak.

Az igazságügyi palota környékén csak kevesen gyűltek össze. Mikor a közönség a termet elhagyta, egyszer-kétszer felhangzott a kiáltás: „Éljen a hadsereg!” Egyéb incidens nem történt.

Kimenetkor Zola arcra csókolta Laborit, ami a közönségnek gúnyos kiáltásokra adott alkalmat. Labori beszédét többször félbeszakították a közbekiáltások; így például, mikor azt mondotta, hogy „a történelem legutálatosabb alakja Pontius Pilatus”, valaki közbekiáltott:

— Igen ám, de előbb jön a Judás!

Amire a közönség körében, a hátsó sorokban, *verekedés támadt*, amelynek a teremőrök hamarosan véget vetettek.

A Zola-beszéd hatása.

Berlin, február 22.

Zola tegnapi beszéde az elfogulatlan körökben a legnagyobb csodálatot keltette. Egyszerűsége, erkölcsi nagysága és tisztasága mesterművé teszik azt. Annyira egységes ez az állásfoglalás a német sajtóban, hogy még a Kreuz-Zeitung is ezt a nézetet vallja. A német sajtónak ezt a rendkívüli egyértelműségét nem rontja le az, hogy az antiszemita Staatsbürger-Zeitung és Agrar Tageszeitung kikelnek Zola és Dreyfus ellen. *Ahlwardt*, a hírhedt antiszemita képviselő is természetesen ebben a diszes társaságban van, aki népgyűlést hív egybe, amelyen a Zola-pórt valószínűleg Millevoy módorában fogja tárgyalni.

Szt.-Pétervár, február 22.

Számos pétervári ügyvéd Zolához és Labrihoz üdvözlő táviratot küldött.

A Zola-pór a kamarában.

Páris, február 22.

A minisztertanács elhatározta, hogy a különböző interpellációkra, melyek a Zola-perre vagy az ezzel összefüggő ügyekre vonatkoznak, vasárnap a kamarának rendelkezésére áll. Nevezetesen hozzájárul a kormány Hubbard képviselő interpellációjának tárgyalásához, melyet a Boisdeffre vezérkari főnöknek az esküdtsek előtt tett nyilatkozatai tárgyában szándékozik előterjeszteni.

TÁVIRATOK.

A nyelvrendeletek ügye.

Prága, február 22. A tartománygyűlés mai

ülését kiosztották nyomtatásban a nyelvbizottság jelentését Schlesinger, Eppinger és társaiknak az 1897. április 5-én kelt cseh nyelvrendelet visszavonása dolgában tett indítványáról. A jelentés beható indokolás után ekkép végzi:

A bizottság a tartománygyűlésnek a következő javaslatot teszi:

Tekintettel arra, hogy a cseh királyságban a cseh és a német nyelv, az érvényben levő törvények szerint, egyenlő jogú tartományi nyelvek; tekintettel arra, hogy az államkormány köteles gondoskodni, hogy a törvények alapján a császári királyi hatóságoknál és bíróságoknál mindkét nyelv egyenlő joga teljes érvényre jusson;

tekintettel arra, hogy az 1897. április 5-iki nyelvrendelet által az egyenlő jog a közigazgatás egy részében a fennálló nyelvrendeletek értelmében keresztülvitetett;

tekintettel végül arra, hogy a rendelet a csehországi német nép nyelvi egyenjogúságát nem csorbította;

a tartománygyűlés kimondja, hogy Schlesinger és társai amaz indítványa fölött, amelynek értelmében felhívandó volna a kormány, hogy a csehországi nyelvrendeleteket haladéktalanul vonja vissza, napirendre tér.

A nyelvi bizottság nevében:

Gróf Harrach elnök.

Dr. Herold előadó.

Prága, 1898. február hó 15-én.

A horvát tartománygyűlés berekesztése.

Lemberg, február 22. A tartománygyűlés ülését szakít tartományi marsall és a helytartó záróbeszédei után, s Felsőháza háromszoros elttetésével berekesztették.

Kréta paczifikálása.

Frankfurt, február 22. A *Frankfurter Zeitung*nak a következőket jelenti *konstantinápolyi* levelezője: A Yildiz-kioszkból eredő értesüléseim szerint báró *Marschall* német nagykövetnek a szultánnal tegnap történt kihallgatása alkalmával szóba került a többek között a *krétai kérdés* is. A szultán melegen pártolja két nagyhatalomnak — akik alatt Olaszország és Franciaország érthető — azt az indítványát, hogy *Kréta saigele saját hivatalnokai által paczifikáltassék*; föltéve, hogy a többi nagyhatalom is beleegyezik ebbe. A szultán reméli, hogy ilyen módon hosszabb időre lekerül a napirendről a krétai kormányzói állás betöltésének kérdése.

A szerb metropolitaválasztás.

Belgrád, február 22. A metropolita választás szombatán, február 27-én lesz. A választásban részt vesznek az összes püspökök, archimandriták és esperesek, a miniszterelnök, a közoktatásügyi miniszter, a skoputina elnöke és alelnöke, továbbá az állami főzámászék és a semmitűzők elnökei és az egyetemek és theologiai intézetek rektorai. A választást a király erősíti meg.

A kínai kölcsön.

Berlin, február 22. A 16 millió uj kínai kölcsönt, amely a Japannak járó utolsó részlet kifizetésére szolgál, a Hongkong and Shanghai Banking-Corporation és a német-ázsiai bank veszik át.

Berlin, február 22. A kínai kölcsön megkötése tárgyában a „Börsenkurier” ezékről értesül: A *Kamatláb valószínűleg 4 1/2% lesz*. Megállapodások történtek, melyek a német kereskedelemben, főleg pedig az iparnak előnyére lesznek.

Hanoteaux nyilatkozata.

London, február 22. A felsőház mai ülésén lord Salisbury a következő táviratot olvasta fel, melyet a párisi angol nagykövet intézett hozzá:

Hanoteaux külügyminiszternek, amint hozzájuthattam, jegyzéket nyújtottam át, amelyben felhívtam figyelmét arra a jelentésre, amelyet a francziáknak Sokotoba történt előnyomulásáról tettek közzé. Azt mondtam neki, ha e jelentés igaz, úgy a hírt nagyon komolynak kell tekinteni. Hanoteaux azt válaszolta, hogy *nincs tudomása semmi nemű előnyomulásról*; ha azonban történt volna ilyesmi, a *francia kormány parancsa nélkül, sőt óhaja és utasítása ellenére történt, minthogy a francia kormánynak nincs szándékában Sokotoba menni*. Kijelentette, hogy nem hiszi, hogy a hír igaz. Utólag a külügyminiszter tudatta velem, hogy ama környéken semmiféle francia csapatok nincsenek.

HIREK.

Az udvar Budapesten.

A király a mai délelőttöt teljes visszavonultságban töltötte. A budavári királyi palotában levő Szent Zsigmond-kápolnában holnap, hamvazó szerdán reggel nyolcz órakor lesz a hamvazás és mise, melyen az udvar is ott lesz.

Csütörtökön délelőtt a király általános kihallgatást ad s ugyanazon délután udvari ebéd lesz a királyi palotában. Az udvar valószínűleg márczius közepéig marad Budapesten.

Ma este 6 órakor udvari ebéd volt, amelyen 6 Felsőházon kívül részt vettek: Ferencz Salvator főherceg, báró Lederer kamarással, Mária Valéria főhercegnő Bombelles grófnő udvarhölgyével, gróf Károlyi Tibor és neje Degenfeld Emma grófnő, gróf Cziráky Béla és neje Esterházy Mária grófnő, gróf Wenckheim Frigyes és neje Wenckheim Krisztina grófnő, gróf Cziráky Antal és neje Keglevich Róza grófnő, gróf Pejacevich Tivadar és neje Vay Lilla bárónő, gróf Eszterházy Ferencz és neje Lobkovitz hercegnő, gróf Berchtold Richard és neje Bánffy Erzsébet bárónő, gróf Sztárayné született Batthyány Francziska grófnő, gróf Szapáry István, gróf Apponyi Gyula kamarás, herceg Liechtenstein főudvarmester, gróf Apponyi Lajos magyarországi udvarnagy, gróf Paar lovassági tábornok és Bolfras altábornagy főhadsegédek és lovag Wessely őrnagy szárnysegéd.

Valahányszor az uralkodó-család Budapestre jön, valamelyik tagja mindig meglátogatja a mentő-egyesületet. Ma délelőtt *Frigyes* főherceget üdvözöltette falai között a mentő-egyesület s a magas vendég majd egy óra hosszáig időzött a mentők körében.

Báró *Kotz* altábornagy főudvarmesterrel jött 10 órakor és gróf *Andrássy* Aladár, az egyesület elnöke, lovag *Falk* Zsigmond választmányi tag, dr. *Kresz* Géza igazgató, dr. *Kovács* Aladár főorvos és dr. *Virostek* Győző fogadták.

Gróf *Andrássy* üdvözölte néhány szóval, dr. *Kresz* bemutatta a jelenlevőket s mindjárt az örszobába mentek, ahol *Kresz* és *Kovács* a különböző kötőszereket, orvosi eszközökkel telt táskákat és a balesetek naplóját mutogatták meg a főhercegnék. A balesetek között egy szivgörcs is volt.

— Borzasztó betegség — szólott közbe *Frigyes* főherceg. — Emlékszem egy esetre, mikor még fiatal katona, százados voltam Theresienstadtban. Összerogyott egy szivgörcsös katona. Két óra hosszáig ápoltuk én, meg egy tisztársam míg az orvos odaérkezett s a szerencsétlen beteg fölészmált.

A műtőszobában egy kis diák feküdt súlyos betegen, eszméletlenül. A főherceg ezt is megnézte s hosszasan kérdezősködött az orvosoktól, mi baja van a gyerekeknek.

A vendégszobában az egyesület tagjai várják s mikor belépett, zajosan éltették. *Kresz* megnutogatta a falon függő különféle képeket, amelyek a mentőket ábrázolják működés közben.

— Ót forintot vettem ezeket fenség — mondotta *Kresz* Géza — de oda nem adtam most ezer pengőért sem.

A főherceg mosolygott, az egybegyűlték kacagtak.

Az emeleten bevezették a közúti vasúti alkalmazottak iskolájába, ahol dr. *Aczél* Károly egyetemi orvos éppen előadást tartott 60 hallgatónak a különböző balesetekről.

Egy másik teremben eleje tették a vendégkönyvet s erős, férfias vonásokkal beírta a nevet: *Frigyes főherceg*.

Megnézte az örség szállását, amelyben állandóan nyolcz mentő tartózkodik felszerelve, kivonulásra készen. Néhány statisztikai táblázat volt itt a falon. Előfordult közöttük egy kimutatás az öngyilkosságokról is.

— Valóságos járvány ez — szólott a főherceg — de nemcsak a polgárságnál, hanem a katonaságnál is. Ha egy katona öngyilkos lesz, míg a vizsgálatot megindítják és befejezik, időközben kettő-három követi a példát.

Mikor az emeletről lefelé jöttek, megkondult a vészharang.

— Valahol baj van, ugy-e?

— Két kisebb baleset csak, fenség, de egy kocsis ugysis fölszerel, mintha nagyobb katasztrófát jelentettek volna.

Az igazi balesetekhez kivonultak a kocsik, a próbaképen nagyobb szerencsétlenséghez fölszerelt kocsis azonban otthon maradt.

Lementek a szinbe s itt sorra mutogatták valamennyi kocsis fölszerelését. Az egyik szállító-kocsit sehogy sem mozdíthatták ki a helyéből. *Frigyes* főherceg odament s megrántotta a hátsó kerék küllőjét s a kocsis kigördült a szinből az udvarra.

Most már mindent láttak s a főherceg hazafelé készülődött.

Mig a kocsis az utcáról bekerült az udvarra, gróf *Andrássy* megköszönte a látogatást, *Frigyes* főherceg pedig a fogadtatást és a kalauzolás.

Szóba került a tegnapi Karátsonyi-estély is. *Frigyes* főherceg elmondotta, hogy nagyon jól érezte magát a mulatságon s leánya, *Mária* Krisztina főhercegnő is kellemesen töltötte az estét és mintegy hatvan csokrot kapott.

E közben herobogott az udvari kocsis s a főherceg még egyszer megköszönte a fogadtatást s *Kotz* altábornaggyal együtt a nagyközönség lelkes éljenzése közben távozott a mentők palotájából.

Ferencz Ferdinánd Meránban.

Merán, február 20.

Obermais legkiesebb pontján épült Rottenstein-kastély. Egyszerű kétemeletes épület; valaha tiroli parasztház volt, de az osztrák arisztokrácia felismerte páratlan szép fekvését és helyébe már a XVII. században remek kastélyt varázsolt.

Mi volt akkor még Merán?

A pazar költészet, melyvel a természet e vidéket elhalmozta, a vidék más számtalan előnye a világ előtt ismeretlenek voltak. A vállalkozó tiroli nép a természet bőkezű adományait kiaknázta. Az égbenyuló ormok, a festői táj, az enyhe éghajlat ismeretesek, mondhatni világhírűek lettek. Az idegenek élénk érdeklődése a fürdőhely rohamos emelkedését elősegítette és jelenleg Merán a világ leglátogatottabb fürdőhelye.

Az általános emelkedésből a soká elhagyott Rottenstein-kastély is részt követelt. A XVIII. században a Habsburgok birtokába került és az elhunyt *Károly Lajos* főherceg révén örökségképpen a magyar trón várományosára szállt. A főépület csak az utóbbi években restauráltak és a modern igényeknek megfelelőleg átalakították.

Impozáns egyszerűség: az épület főmóvuma; a kétemeletes kastélyon semmi dísz, semmi czifraság. A melléképületeket a régi stílusban restaurálják és a munkálatokat még ez év folyamán befejezik. A százados park, mely a kastélyt környezi, a műkertészet remekeivel gyönyörködött az embert. A tarka délszaki növények kitarják szinük minden pompáját. A narancs- és citromfák, a pálmák száz meg száz fajai itt láthatók. Akinek alkalmá volt a fümei népkert, az abbázai sétány, vagy a nizzai műkertészet remekeiben gyönyörködni, az a Rottenstein-

kastélyt környező park diszeiről fogalmat alkothat magának.

Az utóbbi napok óta a kastély ormán leng a Habsburg-ház családi színeit viselő lobogó, jelöl annak, hogy *Ferencz Ferdinánd* trónörökös ismét Meránba érkezett. Kisérétében vannak gróf *Braun-Abensberg* Ottó titkos tanácsos, főudvarmester és báró *Braun* Károly császári és királyi kamarás.

A főherceg egyszerű, megnyerő külseje, daliás alakja, szívélyes, rokonszeves fellépése szinte bámulatba ejti az idegeneket. Már a kora reggeli órákban részint lóháton, részint kerékpáron, de néha gyalog is látható a sétányokon. Ha az időjárás kedvező, nagyobb kirándulásokat tesz. Felkeresi a környékbeli falukat. A szembe jövő tiroli paraszt „adj Isten” köszöntését nemcsak a legbarátságosabban fogadja, de kedélyes beszélgetésbe is elegyedik vele. Gyakran megtörtént, hogy a tiroli parasztot saját házában felkereste és köztük nem egy inséges áldja jószívűségét. Kirándulásaiban néha nagyobb társaság kíséri és minden előleges bejelentés nélkül a legelső fogadóban piheni ki az ut fáradalmait.

Merántól két órányira van *Schönna* vára. Meredek hegyormon épült és a várba vezető ut az edzett turista kitartását is próbára teszi. Talán Tirol várai között egyik sem dicsekszik oly érdekes multtal, mint *Schönna* vára. Nincs az az idegen, ki a rossz ut daczára ne rándulna oda. A tiroli nép alapítóját dalaiba foglalta, a főherceg és postamester leánya közötti szerelem pedig a népköltészet kiapadhatlan forrása. Az idegen felé már messziről int a gótsülű mauzoleum, mely *János* főhercegnék és polgári családból származó nejeének hamvait takarja.

Ferencz Ferdinánd főherceg is *Schrönbach* rándult. Inkább a kegyelet, mint a véletlenség vezette oda. A családjától elszakadt *János* főherceg, aki mindenről lemondott, hogy a postamester leányával egybekelhessen, aki életének legnagyobb részét mindenkitől elhagyatva kastélyában töltötte és akinek hamvai messze övéitől egy hegyormon nyugosznak, mindezek a reminiscenciák a fogékony lelkű főhercegnében bizonyára kegyeletteljes érzelmeket fakasztottak.

A délelőtti órákban a főherceg többnyire báró *Braun* kapitány társaságában a sétahangversenyeken látható. A zenekar előadásai iránt élénk érdeklődik és különösen a klasszikus zenedarabok gyönyörködteik. Ilyen alkalommal a sétányokon hullámszik a csejnyei közönség.

Ferencz Ferdinánd főherceg egyszerű polgári ruhában minden feltűnés nélkül jár-kei a sokaság között. A közönség soraiban foglal helyét és egyes zeneszámokat megtapsol.

Hangverseny után a jégpályán keres szórakozást. A hatalmas pályán gyönyörű iverkben korcsolyázik, a hölgyekkel pedig a legszívélyesebben társalog.

A déli órákban ritkán látható. Ilyenkor magánügyei elintézésének szenteli idejét, vagy pedig a kastélyt környező parkban piheni ki az ut fáradalmait.

Délután ismét kirándul. Minthogy még fogatot sem tart Meránban, a legelső bérkocsiba ül és azor viteti magát valamelyik környékbeli faluba. Esténként a szini előadásokra, vagy pedig az időközönként rendezett hangversenyekre látogat el. A jétékonyvezélu táncvizigalmak védnökségét nemcsak elvállalja, de azokon meg is jelenik. Ott volt a meráni vadászerec alustjeinek és a Fehér-kereszt-egyesületnek mulatságain, a tiroli hucsut ábrázoló ünnepevényen, a tiroli népünnepevényen és még számos estélyen.

A főherceg Meránban oly népszerű, hogy szinfe rajongással beszélnek róla. Különösen az itt levő hazánklaira igen jó hatással van, hogy a magyar trón várományosa kísértőjével néha magyarul is társalog. Fogékony, szép magyarsága, hibátlan kiejtése feltűnést kel.

A könyvtárban magyar könyvek diszelegnek és az utóbbi napokban egy budapesti cégétől nagyobb könyvküldemény érkezett a főherceg főudvarmesteri hivatalához. A *Czigánybáró* előadásán a magyar izü toborzót és a *Rákóczy-indulót* élénken megtapsolta.

A főherceg oly viruló színben van, egészségi állapota annyira kielégítő, hogy értesülésünk szerint még az ősszel valamelyik hadtest parancsnokságát átveszi.

Az eddigi dispoziciók szerint a főherceg márczius közepéig marad Meránban és csak innen megy a Rivierára, vagy pedig Algírba.

Az utóbbi napokban a főherceg látogatására ideértek: *Károly Ferdinánd* főherceg és neje *Margit Zsófia* főhercegnő, továbbá *Albert* württembergi herceg és neje és három gyermeke. A vendégek a Rottenstein-kastélyban laknak.

Spectator.

E hónap végével új előfizetés nyílik az Országos Hírlapra. Felkérjük tehát már most azokat a tiszteit előfizetőinket, kiknek előfizetése a hónap végével lejár, hogy azt idejekorán megújítsák, nehogy a lap pontos szétküldése körül hiba történhessen. Mutatványszámokat kívánatra szívesen küldünk. Most belépő új előfizetőinknek kívánságukra szívesen megküldjük **MIKSZÁTH KÁLMÁN** polgárral és társadalmi tréfás rajza:

AZ ÚJ ZRINYIÁSZ

addig megjelent folytatásait, amelyből külön lenyomatot készítettünk számukra.

Az Országos Hírlap előfizetési ára:

egész évre: 14 frt, negyedévre: 3 frt 50 kr.

félre: 7 frt, egy hónapra: 1 frt 20 kr.

Az Országos Hírlap kiadóhivatala.

— A német császár palesztinai útja. *Berlinből* táviratozzák: Egy evangélikus egyházi lap jelentése szerint Vilmos császár úgy rendelkezett, hogy palesztinai útjára két legidősebb fia is elkísérje. A két herceget. a császár akarata, husvétkor a jeruzsálemi evangélikus templomban fogják confirmálni. Ez a hír nem felel meg teljesen a valóságnak, amennyiben a császár palesztinai útjára ősz előtt semmiesetre sem fog elindulni.

— *Burckhard* a királynál. *Bécsből* telegrafálják: *Burckhard* Miksa Jenő, a Burg-színház volt igazgatója, leutazik Budapestre, ahol ő Felsége kihallgatáson fogja fogadni. A kihallgatáson *Burckhard* megköszöni azt a magas rendjelet, melyet nemrégiben ő Felségétől kapott.

— A Szalavszky-Rakovszky-affaire. A Nemzeti kaszinó földszinti nagytermében zajongva mulatott ma este a füröngu fiatalság, odafönt az első emelet egyik kis szobájában pedig becsületbírósg tárgyal. Ma újra felvették a Szalavszky-Rakovszky-ügy fonalát. A becsületbírósg este hetedfél órakor ült össze gróf *Andrássy* Tivadar elnöklété alatt. Mindenekelőtt *Benkő* Lászlót, Szalavszky Gyula fővédőjét hallgatták ki. Bizonyítékait soroltatták föl vele, amilyeneknek beszerzését a becsületbírósg február 11-én tartott ülésén mára ígérte. Ezután *Korbuly* József lapszerkesztőhöz intéztek néhány kérdést a lapjában Szalavszky ellen megjelent támadó cikkekre nézve és afelől, hogy kért-e Szalavszky ezért Korbulytól magyarázatot vagy elégtételt.

A tanúk a kihallgatás után távoztak — *Benkő* már este 10 órakor el is utazott — a becsületbírósg azonban éjfél 12 óráig tanácskozott. — A felhozott bizonyítékok mérlegelése sokszor nagy jogi vitává fejlődött s e miatt húzódott az ülés vége ennyire be a késő éjszakába s emiatt nem hozhatta meg a becsületbírósg a verdiktet sem s a döntést holnap estére kellett halasztani. A becsületbírósg holnap este hetedfél órakor ül össze ismét a Nemzeti kaszinóban. Néhány kevésbé súlyos természetű kérdés vár még végleges tisztázásra. Ennek megtörténte után a becsületbírósg azonnal meghozza ítéletét s ezt rögtön ki is hirdetik a segédek előtt.

— *Nix Deutsch!* A Besztercze vidéken lakó szászok régi idők óta hozzá voltak szokva, hogy a hatóságukhoz intézett mindennemű beadványait szász nyelven írták meg. *Storch*, a jaádi járás főszolgabírája, aki maga is szász születésű volt, a jó viszony fenntartása érdekében ezt hallgatóságosan eltiltotta. *Storch* halálával azonban a szászok kedélyes élete is megszűnt. *Szabó Orest*, az ujonnan megválasztott főszolgabíró a legutóbb egy kis-demetéri lakos szász nyelven szerkesztett fellebbezési ügyét azzal a

megjegyzéssel származtatta vissza, miszerint jobb áttekintés és a felelőző saját érdekében is az ügynek behatóbb tárgyalása végett a száznyelvű beadványhoz annak magyar fordítása is csatoltassék. Nagy lett persze a szászok méltatlankodása s törvénytelenességgel vádolják a főszolgabírót, szemére vetvén neki, minek választotta meg magát olyan körülményben, amelyben a népek nyelvét nem érti. A kedves szász atyafiak persze nem gondolják meg azt, hogy a szászok tulajdonképpen maguk sem értik meg egymást: hogy például, ha egy nagy-szebeni vagy brassói szász ember meg akarja magát értetni egy besztercei szászszal, akkor — románul kénytelen társalogni.

— A tevehajtó. *Szófiában* — mint levelezőnk írja — a *Narodna Pravo* című ellenzéki lapot lefoglalták. Okot erre egy, a nevezett lapban megjelent *A tevehajtó* című tárcza adott. A tárczacikknek rövid tartalma ez:

Rövid idővel Sztambulov halála után találkozott egy Radoszláv-párti egy czankovistával és így szólt az utóbbihoz:

— No, most már meghalt. Most talán csak megbocsájtatok neki mindent? De mortuus nil nisi bene.

A czankovista némi gondolkodás után így felelt:

— Igenis, hogy ő minket elcsukott, ütlegett és kinezott, megbocsájtjuk neki, de egyet soha nem fogunk neki megbocsájtani.

A radoszlavista többszöri kérdésére, hogy ugyan mi az az egy bűne, a czankovista következő mesét mondotta el:

— Bagdadban élt egy tevehajtó, aki tevével sok pénzt keresett. Állataival különös jó egyetértésben élt, sőt még a tevényelvet is kiismerte, melylyel magát jámbor állataival megértette. Midőn egyszer a tevehajcsár utközben a tevé hátán elaludt és később fölébredt, egy idegen és ismeretlen város falait előt találta magát egész csapatával. Dühében, hogy a tevék más utra tértek, mely az ő céljának meg nem felelt, bemélt a városba, szamarát vette és azt tette a tevék vezéréül. A pupos állatokat a szamár farkához kötötte, s míg eddig ők voltak az utirány megjelölői és feltalálói, most a szamarat kellett követniük jó és rossz utakon. Midőn azonban a tevehajtó megöregedett és halálát közeledni érezte, odament tevéihez és így szólt:

— Én gyakran igazságtalanságot követtem el ellenetek, ütlegetek titeket és éhezni hagyalak, de nem sokára Allah előtt akarok megjelenni és így óhajtanék veletek kibékülni. Bocsássatok meg tehát nekem hibáimért.

Egy öregebb tevé így felelt:

— Mi egy egész csorda vagyunk és így nem beszélhetek mindannyiunk nevében. Jöjj holnap és akkor meg fogom neked mondani, hogyan vélekedik a tevé-többség és mit határozott.

A következő napon a „vezértevé” így szólott a békülni vágyó gazdához:

Nos hát igen, mi a tevék megbocsájtjuk neked, hogy minket üttél, vertél, hogy éhezettél, hogy kinezted, de azt az egyet meg nem bírjuk neked bocsájtani soha, hogy egy szamarat adatai vezérünkül, mert az már nagyon sok volt.

És a tevehajtónak meg kellett hálnia, anélkül, hogy a tevék az az abszolutiót megadták volna neki.

A tárcza írója ellen megindított sajtóperéről, mely rövid idő múlva tárgyalás alá kerül, már most sokat beszélnek Szófiában.

— *Bosin Misiá*. Ez a név egy oláh asszony neve, aki *Jabuka* község Jäger Marja-Boszuból négy embert mérgezett meg. Bűnös tetteiről *Verseczi* levelezőnk a következőket táviratozza: A Versecz mellett levő *Jabuka* községben nagy feltűnést keltő mérgezés történt tegnap. A románok a szokásos farsangi pománájukat tartották *Nováku* Juon házában. Természetesen nagy vendégség volt ilyenkor a főleledel a mézben és palinkában főzött buza. A mulatság után Juon házában négyen maradtak. Alig hogy hajnalban lefeküdtek, valamennyien rosszul lettek. Reggel nem nyílt ki a Juon háza. A szomszédoknak feltűnt a dolog, betörték a lakásba s eszméletlen állapotban találták az ottlevőket. *A gazda már halott volt és hozzátartozói a halállal vívódtak.* Dr. *Zemplényi* verseczi vizsgálóbíró *Répászkai* ügyészszel,

dr. *Aberle* és dr. *Oxs* törvényszéki orvosokkal megjelentek ma a helyszínén és megindították a vizsgálatot. Nagy a gyanu, hogy a mérgezés boszu műve, még pedig egy oláh asszonyé: *Bosin Misiáé*, aki haragosa volt Juonnak.

— *Sorozás a fővárosban.* A sorozás a fővárosban márczius 7-én kezdődik és április 30-án ér véget. 7-én történnek meg a felszólamlások. 8—21-éig sorozzák az I. korosztálybelieket és pedig 8-án 1—200-ig való sorszámokat s így tovább, a vasárnapok kivételével naponként 200—200 embert sorszámuk rendjében. Összesen tehát 2000 I. korosztályú hadkötelest. 22-dikén a 1/2 sorszámúakat és 131 népfölkelőt vizsgálnak meg, s 23-dikén megkezdik a II. korosztályúak sorozását, ami 29-éig tart. Ez idő alatt a közbéjövő vasárnap s ünnepnap kivételével naponként a következő mennyiségű legényt vizsgálnak meg: 23-án 1—465-sorszámig, 24-én 466—830-sorszámig, (25-ike ünnep.) 26-ikán 831—1356-ig, (27-ike vasárnap.) 28-ikán 1357—1813-ig, 29-én 1814—2150-sorszámig és a 1/2 sorszámúakat. Harminczadikán kezdődik a III. korosztályúak sorozása és tart április 13-áig. 30-án az 1—440-ig levő sorszámok, 31-én 441—905-ig, április 1-én 906—1390-ig, 2-án 1391—1884-ig (3-a vasárnap), 4—5-én felülvizsgálat, 6-án egyeztetés, (7—12-ig húsvéti szünet), 13-án 1885—2244-sorszámig és a 1/3 sorszámúakat. Április 14—15—16-án az idegeneket állítják — naponként 170-et, (17-ike vasárnap), 18—23-áig és 25-től 29-éig naponként idegen hadköteles állítása, 30-án végül a mozgósítási iratokat vizsgálják meg és az aláírások történetek. Mintegy 6000 egyén kerül sorozásra. Ezek közül mintegy 4000 budapesti illetőségű, 2000 pedig vidéki.

— *A beduinok egy hadihajónk ellen.* E hónap 11-ikén tudvalevőleg a „Pola” nevű osztrák-magyar hadihajót Ras-Farfúnál a beduinok meglamadták. A hajó fedélzetén egy tudományos expedíció volt, melynek egyik tagja, *Luksch* tanár, a bécsi akadémia képviselője, a „Pola” kalandjairól most a következőket beszél el:

A hajó január 10-dikén ott horgonyzott Ras-Farfú mellett, körülbelül tíz mérföldnyire Geishan arab helységtől és négyszáz méternyre a parttól. A vidéken embernek nyoma se látszott, csak néhány tevé legelészett arra. Megjegyzendő, hogy Geishan környéke hirhedt csempészterület. *Pótt* hajóparancsnok látva, hogy itt közvetlenül a part mellett igen jól lehet sátrat ütni, elhatározta, hogy e pont körül fogják tanulmányozni a vidéket. Még ugyanaznap este a parancsnok az expedícióhoz beosztott török tisztet, *Arif* beyt és *Koss* sörhajóhadnagyot egy gözösön elküldte Geishanba, hogy az ottani wudirattól egy révkalauzt, valamint örségül török katonákat kérjenek. A révkalauz arra való volt, hogy a veszedelmes el-wasmi és kunfidai vizeken tájékozhasssák magukat. Másnap visszajött a gözös a kívánt kalauzzal és tábort örségül hat katonával, akiket egy aliszt vezényelt. Mintegy öt óra körül a fődélzetről lövéseket hallottak, amelyeknek eleinte nem tulajdonítottak komoly jelentőséget, miután azt hitték, hogy a lövések vadászberekektől erednek. De a lövések egyre sűrűbben ismétlődtek és egy pár golyó a „Pola”-hoz egészen közel a vízbe csapódott. A parancsnok tisztába jött a helyzettel: a táborukat meglamadták. Rögtön harcra fuvatott, az ágyuk mellé vezényelte az embereket és harmincz legényt a partra küldött. Közben erős tüzeles fejlődött ki, amelyet a „Pola” részéről a katonatiszték, a matrózok és a török örség emberei láttak el. Hogy a bokrokban elrejtett beduinok hányan voltak, teljesen lehetetlen volt megbecsülni. Tüzelesük élenkségéből nem lehetett következtetni, mert nem valamennyi lőtt messzebb hordó puskából. Tehát csak találgatni lehetett. Voltak talán felszáraz. *Pótt* parancsnok előbb a fődélzetről 25 milliméteres mitrailleurseékkal megkezdte az ágyuzást a körülbelül 1000 méternyre levő beduinok ellen. A hatás kedvező is volt, mert az ellenfél tüzeles egyre lanyhult és a mikor még épen a „Pola” emberei a partra értek és erőlyes sortűzbe kezdtek, a beduinok részéről a lövések végkép megszűntek. A török katonák összesen 202, a „Pola” tisztjei és legényei 718 darab golyót lőttek el. Hogy az ellenfél szenvedett-e veszteséget, nem lehetett tudni, mert amikor a tüzeles megszűnt, már koromsötétség volt. A beduinok alkalmasint visszavonultak. *Pótt*

parancsnok kiadta az utasítást, hogy a tábor-szással e helyütt hagyjanak fel, a sátrakat és szerzőségeket szedjék föl és vigyék azonnal a hajóra. Este nyolcz órakor már mindenki teljes biztonságban, a hajón volt. A „Pola” embereiben nem esett kár, a földézetten pedig a legjobb hangulat uralkodott.

— **A reakció ellen.** A *demokrata-kör* nevében dr. Vázsonyi Vilmos a következő felhívást küldötte szét:

Igen tisztelt Elvtárs! A legutóbbi napok eseményei arra vallanak, hogy a közveszély ürügye alatt *semmivé akarják tenni szabadság-jogaink maradványait*, koczán forog az egyesülés és gyülekezés joga és kerülő uton behozott előleges cenzúra fenyegeti a sajtószabadságot. Demokrata álláspontunk szigorú határt von köztünk és a szociáldemokrata párt között; de azért épen demokrata hitvallásunk kötelez arra, hogy tiltakozzunk az *agitáció szabadságának elfojtása ellen és felemeljük szavunkat a reakció terjeszkedésével szemben.* Szükségesnek tartom tehát e tárgyban az elvtársakat tanácskozással egybehívni és felkérem, hogy a demokrata körben február 23-án, szerdán este 7 órakor tartandó értekezleten megjelenni sziveskedjék, Demokrata üdvözléssel dr. Vázsonyi Vilmos.

— **Uj egyetemi tanár.** A hivatalos lap mai száma jelenti, hogy a király dr. Kiss János, a Szent István-társulat igazgatóját kinevezte a hittudomány-bölcselet nyilvános rendkívüli tanárává a budapesti királyi magyar tudományegyetemen.

— **A „Maine” katasztrófiája.** Havannából jelentik: A „Maine” hajótörésének okait vizsgálni hivatott amerikai vizsgálóbizottság ma összegyűlt és megsejtelte a roncsokat. A buvárok ma egy rézhengert találtak, olyant, amelyent a lövegeknek az ágyuba tételénél szoktak használni. Ebből azt következtetik, hogy a robbanás a löszraktárban történt.

— **Az a ceremónia!** A méltóságot talán sehohsem őrzik annyira, mint Angolországban. Ott ugyancsak vigyáznak a szokásjog szentesítése hivatalos szertartásokra és eltérést ezektől nem engednek meg soha senkinek. És épen e ceremóniához való erős ragaszkodás néha-néha a legmulatságosabb jeleneteket teremti meg. Ime ilyen mulatságos jelenet a következő, melyet londoni levelezőnk ír: Az angoloknál a parlament megnyitásával mindig együtt jár az új tagok fölvétele úgy az alsóházba, mint a lordok házába. Ebben a tiszteletreméltó testületben ez a fölvétel különös szertartással történik, melyet alkalmaznak akkor is, ha valamelyik tag a „peerage” valamelyik nagyobb fokára jutott. Az új peernek vagy a magasabb rangba jutott peernek oda kell lépnie a lordkancellár elé, akinek, térdet hajtva, átnyújtja nemesi levelét, mire a lordkancellár, aki nagy párókával és talárban gyapjuzsákon ül, kezét fog vele és szerencsét kíván neki új méltóságához. Ezuttal azonban maga a lordkancellár is magasabb rangba jutott. *Earl* lett ugyanis és így a szertartásnál, melynek betartására az ősi szokás kényszeríti, kettős szerepet kellett játszania. S ez sikerült is neki. Először felkelt a gyapjuzsákról, kezébe vette a tokot, melyben Angolország nagy pecsétje van és kiment a teremből. Őt perc múlva ismét bejött, de akkor vörös és hermelinnel szegélyezett talár volt rajta és most nem a lordkancellár volt ő, hanem *Salisbury*, az új rangba jutott peer. Mögötte és mellette más, hermelines köpönyegekre burkolt alakok lépkedtek. Az egész menetnek most meg kellett volna állania a gyapjuzsák előtt és meg kellett volna hajolnia a lordkancellár előtt, csak hogy a gyapjuzsákon nem ült lordkancellár. Ezért a menet elhaladt a gyapjuzsák mellett és a trón felé tartott. A trón lépcsője előtt *Salisbury* elvált a társaságtól, letérdelt és egy ott ülő láthatatlan személynek átadta új nemesi levelét. A pergamenttekercs csak egy pillanatig maradt a trónuson, azután felolvasta azt a ház jegyzője s most az új earl-t az earl-ek padjához kísérték. *Salisbury* azonban lordkancellár is egyszerre és mint ilyen megelőz valamennyi peer-t. Ennek következtében az őt kísérők közül senkinek sem szabad véle együtt az earl-ek padjára

ülnie s neki egyedül kellett ott helyet foglalnia. Onnan azután háromszor meghajtotta magát az üres trón felé. Ekkor azután a lordkancellár ismét a gyapjuzsákra ülhetett, ahol képzeletben kezét szorított önmagával és képzeletben üdvözölte magát új méltóságában.

— **Robbanások.** Az anarchisták rövid pihenés után ismét mozgolódní kezdenek. Ma két helyről is érkezik robbanás híre, melyet anarchisták okoztak. *Montpellierben* történt az egyik robbanás, amelyről a következő távirat szól: *Messine* kereskedő házában bomba robbant fel. A robbanás jelentéktelen károkat okozott. *A városban még három más bombát is találtak.* A rendőrség értesült róla, hogy több anarchista néhány nap óta a városban tartózkodik. — A másik robbanás *Havannában* történt. Ott ugyanis ma az egyik színházban, ahol épen bál volt, *petárda robbant szét.* Négy ember súlyosan megsebesült.

— **Megfojtotta az urát.** Pánye Mitru sulkaí oláh pakulárt szombatra virradóra halva találtak a kert aljában. Ép, erős, egészséges ember volt, este még ott mulatott ötdömögával a Weisz Ignác csárdájában s tíz óratájt erősen borközi állapotban elbóczorgott hazafelé; a czimboráit még biztatta is, hogy várják meg, visszafordul, csak egy jó szóra néz haza az asszonyához; s aztán hiába várták, sohse látták élve a jó pajtást. Ott feküdt hajnalban a frissen hullott hóban, mereven, halottan. A családjával együtt már az egész falu is belenyugodott, hogy Pánye Mitrut „elűtötte a pálinka” s így fagyott meg a csikorgó éjszakában. Még aznap azonban kiszálltak az urak Szalontáról, felbonczolták a halottat s a doktor konstatálta, hogy *ugy fojtották meg zsineggel a szegény Mitrut.* A csendőrök erre megkezdtek a nyomozást s estére kelve meglelték a gyilkost, aki nem volt más, mint a boldogtalan pakulár tulajdon felesége. Először tagadóra vette a sort, de aztán vallott, mint a karikacsapás. Részegen ment haza az embere, — mondá — s hogy el ne herdálja az ő fél szeszioját, — amelyet már ugys kikezdett — elpusztította; *hurok vetett a nyakára s addig szorította, míg a lélek ki nem szállt belőle.* Aztán a két fiával, Péterrel, meg Szávával megfozták, s kivitték a kert végébe. Az asszonyt, két gonosz fiával együtt — mint tudósítónk jelenti — beszállították a nagyváradi királyi ügyészség fogházába.

— **A farsang halála.** Vidám kisasszonykák, mosolygó menyecskék, szenvedélyesen tánczó urak, öltetek gyászruhát! Már huszonnégy órátk sincsen hátra, hogy véget érjen esti nagy mulatságok és rátk köszöntőn a bűnbánás ideje. Még egy éjjel áll számotokra készen, tele vigassággal, azután mehetek a templomba imádkozni. Ma van a farsang utolsó napja s hogy mi minden boldogság történt a mulatozásra szánt farsang ideje alatt, azt számbavehetitek már holnap, hamvazó-szerdán. Mi ugyan nem hisszük, hogy így legyen. Az csak olyan szólásmondás, mely azt állítja, hogy hamvazó-szerdán a bűnösök serege hamvazásra járul az oltár elé; a legtöbben, ha el is mennek a templomba, a bójti mulatságok miatt nem érnek rá arra, hogy bűneiket számolgassák. A hushagyó kedd és a hamvazó-szerda csak a kalendáriumban jelöli meg a farsangi mulatságok végét, de azért a mulatozás csak tovább tart a bójtben is, ha nem is olyan tüntetően, nem is olyan nagy zajjal, de épen olyan kedélyességgel. Különbben nem is olyan nagy sor a farsang halála, mert jóformán senkit sem érint. Az emberek ugyanis nagyjában két csoportba oszthatók. Az egyikbe azok tartoznak, akiknek mindig farsangjuk van; a másodikkba azok, akiknek soha sincsen farsangjuk. Az előbbiek nem veszik észre a farsang hivatalos halálát, mert az ő várúk, kedélyük, lelkiüetök nem ismeri a mulatozás megszakítását, mindig vigak, mindig farsangolnak; az utóbbiaknak meg épenséggel mindég: kezdődik-e a farsang vagy végződik, mert nekik minden napjuk hamvazó-szerda, amikor számba veszik bűneiket, fogadkozásokat tesznek a jövőre és török magukat tovább a

munkában. Nagyon kevés, vagy talán nincs is olyan ember, aki a kalendárium szerint rendezné be az életét: farsangban mulasson és hamvazó-szerdán busuljon. Bármiként álljon is azonban a dolog, tény az, hogy ma van a farsang halála. A táncztermek padlói, fényesre surolva, még tánczra várják a fiatal párokat, szólni fog a zene, nagy lesz a vigasság éjfélen túl is, egészen virradtig. Mikor azután derengeni kezd, a cigány leteszi vonóját s kiürül a terem. A sok édes ábránd, melyet táncz közben ott szőtt neki egy fiatal leány, eloszlik a semmiségbe s vége a dinomdánomnak. Valami öreg nénike csoszog végig a tánczólok lábaitól összemaszatolt padlón, hogy söprűjével ismét rendet csináljon s amikor ott tesz-vesz, az egyik sarokban egy kis darab csipkét, összetaposott selymet, hervadt virágot talál. Ki tudja, tegnap éjjel, kinek a keblén pihent még a kis virág, de bizony azért most csak kisüprük. És ez a farsang igazi halála!

Fiuméből táviratozzák, hogy a szokásos farsangi kocsihoz az idén is megtartották, jóllehet az idő nem volt kedvező. Esett az eső, majd meg elállt, felhők takarták az eget, de azért mégis hetvennégy kocsi vett részt a kocsihozásban. A kocsi mind virágokkal voltak ékesítve. Nagy feltűnést keltett a kormányzó gyönyörű kocsija. A *Citáonca* horvát kaszinó erkélyéről egyszerre két láda bombont szórtak a kormányzó kocsijára. Az abbaziai fűrdővendégek nagy része is részt vett az ünnepen, amelyen nagyban járta a virág- és confetti-dobálás.

— **A spiritiszta-szövetség megalakulása.** Az országos spiritiszta-szövetség e hó 21-én a Nemzeti szálloda helyiségeiben alakuló közgyűlést tartott, amelyen báró Mikos Jánost megválasztották elnöknek, Bánó Zoltán császári és királyi kamarást első alelnöknek, Nérey Ödönt második alelnöknek és Repich Ferenczet titkárnak. Ezután kiküldtek egy négytagú bizottságot, amely az alapszabály-tervezetet megvitatja és a belügyminiszteriumhoz jóváhagyás végett felterjeszti. A gyűlés előtt báró Mikos János érdekes felolvasást tartott a spiritizmusról. A szövetség proklamációt intéz Magyarország úri osztályához, melyben konstatálja, hogy a mely államban a spiritizmus terjedőben van, ott a szociálistizmus nem verhetett gyökeret. Végül felszólítja a spiritisztákat, hogy lépjenek előtérbe az erkölcsiség és a hazafiság érdekében és terjeszszék a spiritizmus tanait.

— **A molnárlégény bosszuja.** Jásd veszprémegei község lakosságát két nap óta nagy izgatottságban tartja az a merénylet, amelyivel Kovács Mihály budapesti molnárlégény akarta megbosszulni hűtlen kedvesét, Szabó Katit. Kovács az elmúlt karácsonykor Jásdon volt, ahol rokonait látogatta meg, ekkor ismerkedett meg a gazdag Szabó János egyetlen leányával, Katalival. A legénynek megtetszett a gazdag leány, ennek viszont a legény és így közösen elhatározták, hogy egymáséi lesznek és hogy a farsangban meg is tartják a lakodalmat. — Ilyen szép reményekkel eltelve utazott vissza Budapestre Kovács Mihály. Az öreg Szabó Jánosnak azonban egy cseppet sem volt inyére a szegény Kovács Mihály, neki gazdagabb vő kellett; talált is egy megfelelő *Juhász* Bandi személyében és így történt, hogy a farsangban Szabó Katit a pap nem Kovács Mihálylyal, hanem Juhász Andrással hirdette ki a templomban. Megtudta ezt valahogyan a Budapestben epekedő Kovács Mihály is, rögtön összapakkolt, revolvert vásárolt és lejött Jásdra, hogy meggyőződjék a dolog mibenlétéről; hát tényleg igaz volt minden és így őt a nyeregből kibuktatták. Sötét este a kedvese ablaka alá sompolygott, felhuzta a revolver kakashát, czelba vette a lányt és rálőtt. Az ijedtségén kívül a leánynak más baja nem történt, de a pesti molnárlégény már a hűvösön elmélkedik a dugába ment lakodalomról.

— **Gyári tűz.** A külső-váci uton levő Fuchs-féle tejkannagyár czinezőműhelyében a tulstógos fűtésből lángott fogott az olvasztó kattan és hamarosan lángbaborult az egész mennyezet is. Az V. és II. kerületi tűzörség harmadfelőráig dolgozott, hogy a szomszédos gyárakat megmentse. Ez sikerült is, de a kannagyár teljesen leégett; a kár 4—5 ezer forintra teszük.

Napló.

Napló. Szerda, február 23. — Róm. katólikus: hámvázó szerda. — Protestáns: Damián. — Görög-ország (február 11.) Balázs vt. — Zsidó: Adar 1. R. Ch. — Nap két: 6 óra 37 perczkor. — Nyugszik: 5 óra 18) perczkor. — Hold két 7 óra 16 perczkor teggel. — Nyugszik 6 óra 50 perczkor este

A **horvát inintszter** fogad d. e. 8—10 óráig. Felolvasás a bakteriumokról a közegészségi egyesületben esti 6 órakor tartja dr. Pertik Ottó.

A **tváros közgyűlése** délután 4 órakor az új városházán.

Polónyi Elemér hangversenye a Royalban. A **demokrata-kör tiltakozó tanácskozása** az előleges cenzúra ellen, nagymező-utcai helyiségében esti 7 órakor.

A **Kisfaludy-társaság havi ülése** az akadémia kistermében, délután 5 órakor.

Kiskatonáéknál.

— A Ludovika Akadémia estélye. —

Ahányszor elmegyek a Ludoviceum épülete előtt, megdöbben ez a, haj, már nem tizenhét esztendő szív, visszamelegszik vagy husz esztendőt, mikor elgondolom, hogy itten képezik azokat a derék fiukat, akik magyar vezényszóra mennek királyért és hazáért harcolni, s akik a mi nemzetünk virágából, ifjúságunk javából vannak válogatva, akiknek már egyszer izente a legfőbb hadur, hogy „Fiuk, meg vagyok veletek elégedve . . .“

Micsoda öröm doboghatott fel ilyenkor azokban a parázsfialat szivekben, micsoda lelkesedés lángja csap az égig! . . . Mert örülni, lelkesedni úgy tudnak ebben a rengeteg házban, mint tán sehoh, másutt az egyetem falain kívül . . .

Lehetett akkora öröm, mint a tegnapi estén és egész éjszakán. Mert tegnap kiskatonáéknál mulatság volt, a kinttő tiszt és tanári kar megint megszerzte azt az örömet a fiuknak, hogy összehitta a város kedves családait, leánykát és folyt a táncz kivilágos kivirradtig.

Elmentem én is megfiatalodni egy kicsit, mert Isten engem úgy segítjen, van valami rokonság a hadi meg a dramaturgi szolgálat között. Örökös háborubán van az ember, ellenség veszi körül minden poszton, mikor előrsi szolgálatra menni kénytelen, s méltó, hogy ennelfogva neki is duplón számítsanak az esztendők, mint a háborubán. No nekem ugyan háromszorosan számítanak, mert minden hónapban egy esztendőt vénülök. Nagyon sok olyan darabot kell elolvasnom, amely olyan hatást tesz rám, mintha száz esztendeje írtak volna.

Rajta tehát, te mindennél csodálatosabb életelixir. látása a holdog ifjúságnak, hássz rám és vigy vissza az első tavasz boldog korába! Így szoltam és megindulék a Ludovika felé. Amint reméltem, meg is történt. Attól a pillanattól fogva, amikor átléptem a kaput, egy kedves, új világban éreztem magamat, amelynek e földön párja nincsen.

Már félhatkor elkezdtek robogni a kocsi, hintók, fiakerek és comfortáblak a hatalmas szárny-épület felé, amelyben az Akadémia vivóterme van. Mikor beléptem, már zsufolva volt a rengeteg szála legalább is ezer emberrel. Nagyszerű szinpad van felállítva a terem keleti végében, amelyet művészi kezek festettek és dekoráltak. A sorban felállított pádfendekhen Budapest polgári és katonai élkelősége és szépséges mamái meg gyermekleányai foglaltak helyet. Micsoda kép. Körül a falak mellett arányszinóros tiszt uniformisok, az első sorban Grömon államtitkárral és Csészának tábornokkal, a katonai élkelőség s a terem baloldali hosszán elvonuló spanyolfal mellől mosolygó ifjú katoná-ábrázatok, akik onnét lesik el a koncert és látványosságok egyes morzsáit, mert a házigazdai udvariasság minden talpalatnyi helyet a vendégeknek engedett át. Annyian voltak, hogy még egy időre a műzikusokat is kivertek az emelvényokról s teleültették virágmosolygású szép asszonyokkal és szép leányokkal.

Odafent a szinpadon pedig megkezdődött a produkció. Kacagató és szemgyönyörködítő látványok egymást váltogatják gazdag sorban. Megzendül az akadémiai ifjúság zenekara s felgördül a függöny. A zenekar kitűnő, precíz játéku, rendes, mint minden katonáéknál. Egyszer hordó-emberek vig kettőse, majd Harrison-lányok quartettje, ének, táncz, vidám magánjelenetekkel váltakoznak, melyek eredeti sorából elég egy-kettőt említenem. Három

akadémiai növendék kesereg az intézet parkjában, egyik a „der-die-das“ rettenetes nehézségein, a másik a francia nyelv titkait fürkészi, a harmadiknak ólomnehéz a horvát grammatika. Nürnbergi tölesér után imádkoznak s megjelenik a Mágus, aki csudálatos vesszejével, villanymasinájával egyszerre megszólaltatja őket németül, francztaul, horvátul, majd összeeszeréli a vezetőket s különféle nyelvű chorusokra gyujtatja az örvendzőket . . . Szemrevaló daliás ifjak huszároknak öltözve járnak a toborzót, olyan tüzzel és olyan pompában, hogy Carbone ur megirigyelheti.

Záradekul ikariai játékokat produkálnak, s a fiatal parterre-gimnasztikusok bámulatos ugrásait, hajmeresztő ember-tornyait megbámulhatná Renz publikuma. Kolosszális egy Szervánszky nevű ifju ügyessége, aki olyan salto-mortálékat vág, mintha örök életében mindig ezt tanulta volna.

A tánczot virtuóz módon Németh főhadnagy tanította be. Bátran oda lehetne állítani az Opera szinpadára ezt a toborzót.

A koncertnek és tréfás jeleneteknek vége: S mindezt az első és másod éves növendékek produkálják. Most fölkerelkedik a rengeteg publikum és megy a véget érni nem akaró folyosók tömkelegén fel, a vacsoráló termekbe. Amerre haladunk, — (mehettünk vagy egyfél kilométert,) — mindenütt a növendékek diszruhás sorfala között, viruló ifju arcok, daliás termetek alléjában, melyből minduntalan kiválik egy, hogy karját nyujtsa valamelyik mamának vagy leánykának, akinek éppen nem jutott kísérő.

És cselekszik ezt azzal a szeretetreméltósággal, galenteriaival és eleganciával, amely ami katonáink sajátja. Teringettét . . . hogyan is ijednének meg, ezek valamikor az ellenségtől, mikor már első ifjúságukban bátran néznek ennyi szép asszony és leány szemébe? Ez csak az igazi tűzpróba, ugy-e fiuk?

Akkor kezdtem aztán bámolni, hogy mi az a katonás rend? A nagy diszteremben (egyike Budapest legszebb termeinek) vagy négy- vagy ötszáz emberre volt terítve. Közében két nagy teremben körülbelül ugyanannyinak a la carte lehetett vacsorálni. És ennek az ezer embernek, akik leültek az ugyszólván elővarázsolt székekre vacsorálni, soha egy percig nem kellett várni semmire. A legfigyelmesebb, a legpontosabb kiszolgálás, kétségbeejtően nagy, de utolsó falatig kitűnő adagok, egy kommandóra élénk rakva olyan árákért, amiket röstel az ember leírni. Mellettem egy régi jó barátom, gourmand théa dolgában, — négy csésze rumos théát ivott meg egyévtiben, mert, szerintő (s valóságos szakértő e téren is), kitűnőbet kívánni se lehet. Annak az ára husz krajczár. A legpompásabb borok és valóban kitűnő sör, — névetségesen csekély árákért s minden étvágygerjesztő tisztasággal, katonai pontossággal föltálalva. Nagyon megszegyenltem magamat, mikor egy csészé illatos, pompás fekete kávéért tíz krajczárt számított fel az őrmester (mert őrmester számít ám, ez a dolog titka) s mikor többet tettünk eléje, tiszteletteljes grándezzával utasította vissza, „hogy köszöni, de ez több.“

S mikor ez a rettenetes ember-had kényelmesen, nyugodtan megvacsorált: akkor egyszerre a lassan kivonult vendégek nyomában, egy halk commandora, egy sor honvéd-legény terem elő valahonnan, — azt már a mesterek mestere, Csészának tábornok tudja: hogyan és honnan; s addig, míg én ezt a tíz sort itt leírom: tiszta üres a terem s megzendül a táncz-zene.

Ezt csináljuk utána, mi, cibilek . . .

Ezt a tánczot nézni — valóságos gyönyörűség. A falakon a honvéd-életre és oktatásra vonatkozó olajfestmények, Barsy ecsetétől. A legfőbb hadur lovasarczképe, meg József nádoré. Egy gyönyörűen megkomponált aquarell-tánczrend, Dező százados ecsete alól kikerülő, függ a nagy oldalfalon. Nevető Polichinell mutat a tánczok sorára. És ekkor felvönül a tánczok ifjúság, s járnak, járnak olyan tüzzel és hével, mintha igaz volna a sokszor hangzotatott de általam mindig fejszóvalással fogadott mondás, hogy: „Sohse halunk meg . . .“

De künn, a másik két étteremben is foly a

mulatság, a folyosón kirakott cukrász előtt pedig tolong a fiatal lányok serege, Onnét viszik őket a tánczra. Persze az aranyfiatalság is el-elábrándozik a sütemények előtt s bőven szed belőle, holott benn kopog a táncz — ami érdekes epizódokra ad alkalmat. Kijő a tánczteremből egy sikkes mama, aki három gyönyörű leányt gardeiroz. Meglát egy sereg kiskatonát, amint nagy fontoskodva ülnek a sarkban és komoly diskurzus közt eszik a cukor-süteményt.

Elébtük áll. „Ejnye, terringette hadfiai! Hát itt kell ülni, ahelyett, hogy odabenn tánczoltatnák a hölgyeket? . . .“

Összenéznek a fiók-hadfiak, nagy komolyan, s egyszerre a legpötlőnebbik fölláll nagy komolyan, odafrontol a mama elé s „vigyázz“-ba vágva magát, így szól:

— Hát szabad kérem? . . .

Szidi mama még most is kacagja föllépése eredményét. A második négyes alatt meglepetést tartogatott Lipcsey főhadnagy (aki az éjjel kettős szolgálatot végzett, inspectio is volt). A hatodik figura alatt nagy kört commandiroztatott s egyszerre föltárukt a szárnyajtók s bevonult rajta nyolcz pár roccoco costumós szemrevaló fiu s egy pompás „Gavotte“-ot jártak el általános tetszés és gyönyörködés között.

Ilyen és hasonló meglepetésekben nem volt hiány. De a legkedvesebb jelenetek ott folytak le, ahol a tiszt-tanárok a vacsoráló, mulató növendékek közé mentek, hogy eltréfáljanak, beszélgesse nek velük. Azt az örömet, azt a ragaszkodást látni, amelylyel ezek a fiuk a tanáraik iránt viseltetnek — valóságos gyönyörűség. Szinte sajnáltam, hogy jómagannak nincs közöttük vagy két fiam.

Bizony, ha nem volnék olyan vén, no meg há szükség lenne rám, magam is elmennék — öreg zászlótartónak.

És ekköz az ezer ember között sehoh de csak egy megakadás! Az az udvarias előzekénység, amelylyel nők, férfiak iránt a házigazdák ott viseltették, mesés. Sohasem hittem, hogy a szigorú katonai fegyelem alatt annyi finomságot, annyi szívet és eleganciát lehet fejleszteni, mint amennyit a Ludovika igazgatója és tanárai fejlesztek a tanítványok lelkében. Igaz, hogy ők járnak elől a legfinnyesebb példával.

Ez az éjszaka felejthetetlen lesz előttem. Mátyás udvarában nem mulattak magyarabban, kedélyesebben. És ez itthon van, nálunk s a miénk. De az is, igazán, egészen. Magyar, élkelő, páratlan!

Váradi Antal.

A földosztók.

Verscez, február 22.

Tegnapelőtt elfogtak Paulison egy *Cseh* Mihály nevű embert, aki *Virág* Péter s még néhány névre is hallgat. *Ő volt az, aki a délvidéki községekben a földosztást végezte.* Gróf *Bis-singer* és más földbirtokosok földjeinek felosztását ígérte. Pecsétes levelet adott a gazdáknak, amely szerint ennyi meg ennyi földet kapnak. A derék ember egyes gazdáktól pénzt is kapott, mert egy-két koronát vasalt ki tőlük költségekre. A szociálistusnak ezen a vidéken egyébként semmi nyoma.

Hivatalos hang a szabolicsiakról.

Dr. *Perjessy* Mihály, a nagyváradi királyi ügyészség vezetője, kit a szociális mozgalmak fő-okainak megvizsgálása céljából Szabolcsmegyébe rendellék, a szociálistus darázs-fészékéből: *Döghé-ri* a következő nagyfontosságú levelet küldötte:

„Közel egy hete itt vagyok Szabolcs vármegyében, a szociálistus központjában. Sajnosan tapasztalom én is, hogy e megye községeinek legnagyobb részében el van terjedve a szociálistus és pedig nem abban az alakjában, amely el nem ítéhető s nem kárhordatható, hanem abban a veszedelmes formában, mely közel áll az anarkizhoz. Tulzottak ugyan az egyes hírek, mert egy-két eset kivételével nagyobb erőszakoskodás, különösen olyan, mely a csendörök s katonák fegyverhasználatát szükségessé tette volna, nem fordult elő.

A nép az egyes községekben látnaklag nyugodt, hiszen katonaság és csendörök tartja megzavart

mindegyiket, hol a szocializmus ez elfajult alakja nagyra nőtt; de mint a hamu alatt lappangó tűz, egyes nyilatkozatokban, tényekben ki-kitör az eltűnt szándék: a földfelosztás, a zsidók s az urak elleni elkeseredett gyűlölet, a nagyrészt indokolatlan ségedetlenség a jelenlegi viszonyokkal.

Nyíltan bevallott ezéjük a teherviselés könnyítése, az itteni harmad- és felesbérleti rendszer megváltoztatása, a napszám felemelése, ezek mellé egy csomó helyi érdekű kívánalom; ezek nagy része igen jelentéktelen, sőt esztelen. Mindent állításuk szerint békés uton, egyesülés, egymás kölcsönös támogatása által akarják elérni, de útokban elkeseredetten szörvekednek, éjjeli üléseiken az uri osztályt ellen egyes szajásabb nyíltan is kifejezi megvetését, hoszuja érzetét, korcsmában, utcán, magánbelyeken ki-kitör belőle a vak szenvedély és fenyegeti, szidja az uri osztályt s kilátásba helyezi az erőszakos föllépést. Egyesüslük szigorú és titkos.

Ésküt tesznek arra, hogy egymás tutolsó cseppjé vértükig nem hagyják el és fenyegetéssel kényszerítik társaikat szocialistákra lenni: akit egyszer fel eskettek, annak menekülni nem lehet, különben veszedelemnek van kitéve. Így van aztán, hogy lassan a község összes lakosait magukhoz vonják. Igen sok van közöttük, aki azt se tudja, mi a céljuk, mért lépett be közéjük. Kérdésünkre azt mondják, azért lettek szocialisták, mert az egész falu az és mert ha ők azok nem lettek volna, életük, vagyonuk nem volna biztonságban.

Minden község Várkonyi Földművelő című lapjával van elárasztva, innen indul ki a mozgalom, innen különösen annak anarchikus íze, — hisz telve van e lap minden száma anarchikus íztű cikkekkel, — szítja a gyűlöletet az urak és a hatóságok ellen.

Pénzt szednek a nyomorult néptől, s felküldik Várkonyinak, aki lapjának néhány példányát küldi a szocialista elnököknek, rossz tanácsokkal szolgál nekik, szítja bennük a bizalmatlanságnak, a gyűlöletnek érzetét. A szerencsétlen, jobb sorsra érdemes nép pedig hallgat rá, egyedül ő réá és el van ámitva teljesen.

A kormány, a hatóságok elkövetnek mindent, hogy e ragályos betegséget, mely félelmetes gyorsasággal terjed, meggátolja, hogy a félrevezetett népet felvilágosítva csendesítse, hogy annak intézőit, vezetőit, titkos oszlopait ártalmatlanná tegye, s ez — legalább e vidéken — ez időszereint látszólag eredményes is; de féltő, hogy a nyugalom csak időleges, a kölcsönös bizalom helyreállítása csak látszólagos, a tavaszi munka megkezdésével az aratás alkalmával újra, s talán még nagyobb erővel kitör a zavargás. Ha a bűnös izgatók kézre kerültek s elvették jól megérdemelt büntetésüket, a félrevezetett néppel szemben tápintatos, körültekintő eljárásra, a községi lakosok állandó s éber ellenőrzésére, jóakarátu kitanításukra, egyes teljesíthető kívánalmaik teljesítésére, egyesek nyomorának lehető enyhítésére volna szükség.

Jobb sorsra érdemes magyar népünket minden eszköz felhasználásával meg kell szabadítanunk a népbolondítóktól, ha kell, a legradikálisabb eszközökkel is, azután felvilágosítani arról, hogy kormányunk szívében viseli sanyáru helyzetük javítását.

En hiszem, hogy ez, ha a hatóságok feladatukat lelkiismeretesen teljesítik, sikerülni is fog.

SZÍNHÁZ ES MŰVÉSZET.

* A zeneakadémia hangversenye. Az országos zeneakadémia csütörtökön, 24-ikén, hangversenyt rendez az intézet dísztermében. A műsoron szerepel egyebek közt *Mihalovich* Ódón két új dala; mind a kettő Endrédi kurucánótáira van írva.

* Tina di Lorenzo és a kasszó. Említettük, hogy *Pázmány* Dénes ellen gróf *Keglevich* István, báró *Uchritz* Zsigmond és gróf *Andrássy* Tivadar kizárási indítványt adtak be a nemzeti házi színhöz. A kasszó igazgatósága — mint az E—s értesül — a kizárási indítványt visszavonta a be nyújtó tagoknak, mert a *Pázmány*val szemben való eljárásra kellő alapot fennforogni nem lát. Itt megemlítjük, hogy két tekintélyes bécsi lap: a *Neue Freie Presse* és *Wiener Tagblatt*

egy-egy tárczacikkben foglalkozik az affaire-rel és az illető írók a szép Tina miatt való izgalmat mesterségesnek és reklámizűnek mondják. Ezt csak azért tartjuk szükségesnek följegyezni, mert sokan attól tartottak, hogy ez az ügy megingatja majd a külföldön a magyar lovagiasság iránt való hitet.

* *Leoncavallo* és *Mahler*. A „Bohéme” szerzője és a bécsi udvari Opera igazgatója már *kibé-kültek*. *Leoncavallo* levelet írt *Mahler*nek, elmondva benne azt, hogy a közönség iránt való tiszteletből teljesíti az „illetékes helyről nyilvánítt óhaj” és véget vet a konfliktusnak. Ebből a levélből kitűnik, hogy nagyon előkelő állású személyiségek érdeklődtek az ügy iránt. A „Bohéme”-ből még ma este is tartottak egy próbát, amelyen *Leoncavallo* is megjelent és a holnapi bemutató előadásán szintén jelen lesz. Az osztrák-olasz konfliktus ilyen módon elsimult anélkül, hogy a hármasszövetségben a legkisebb kár esett volna.

* A kollektális *Duse*. Azon az estén, amelyen *Reichenberg* kisasszony, a magyar származású és európai hírű művésznő bucsut vesz a Théâtre Françaisból, *Duse Eleonora* is közreműködik. Az „*Adrienne Lecouvreur*” utolsó fölvonását játssza el.

* „Vége a szerelemnek.” A Vígsházban *Bracco Róbert* „Vége a szerelemnek” című színművéből csütörtökön délelőtt tartják meg a főpróbát. A bemutató-előadás február 25-én, pénteken, lesz.

FŐVÁROS.

(Erzsébet királyné hidja.) Ez lesz a neve az eskü-téri hidnak. Legalább a fővárosi egyet *Hübenay* József indítványára ezt a címet fogadta el s valószínű, hogy a főváros összes illetékes foruma magáévá teszi az egyesület megállapodását.

(Kereskedelmi kikötő Budapest.) A partbeosztó bizottság mai ülésén a kereskedelmi kikötő terve került szóba s a bizottság el is határozta, hogy lépéseket tesz a terv megvalósítására. A bizottságot azonban megelőzték és pedig a kereskedelmi miniszteriumban, ahol régen foglalkoznak azzal a gondolattal, hogy Budapest kereskedelmi kikötőt létesítsenek.

(Mibe kerül a makadám?) A kövezési és csatornázási albizottság ma tárgyalta a makadám-utak jó karban tartására vállalkozók ajánlatait. A Lipótvárosban 31 $\frac{1}{2}$, a Terézvárosban 40, az Erzsébetvárosban pedig 41 krajczárba kerül ez négyoszög-ölenként évente. Ez volt tizenöt ajánlat között a legolcsóbb s a bizottság el is fogadta. A többi kerületre még ennél is többet kértek s ezekre nézve új árlejtés lesz.

(A káposztásmegyeri vízszűrő.) A káposztásmegyeri vízmezőtelepen tíz új kutat fúrnak. A munka nagy részét már be is végezték s azt hiszi a vízmezők igazgatósága, hogy ezzel az egész vízmezőterületen segít.

VIDÉK.

* (Zemplén vármegye közgyűlése.) Akik a bodrogközi szocialisták lázongása után Zemplén vármegye rendes közgyűlésén hosszabb felszólalást és hevesebb vitát vártak, alaposan csalódiak. Még a mult hét végén is hire járt, hogy *Stépan Gábor* málicsai birtokos a vármegyei közigazgatási bizottság legközelebbi ülésén a statáriumot sürgető indítványát a vármegye közgyűlésén ismételni fogja; de ez a hír sem bizonyult valónak; a közgyűlés minden zaj és nagyobb forrongás nélkül folyt le. *Molnár* István főispán megnyitó beszédében röviden szolt a Bodrogközön leleplelt veszedelmes szocialistamozgalomról, mely szerint a mult héten egy-két községben a lázadás nyomai voltak észlelhetők. A központi hatóság és a lázongások helyeire kiküldött megyei tisztviselők hathatós közreműködésének, valamint az idejekorán kirendelt katonai karhatalomnak köszönhető, hogy a mozgalom a legtöbb helyen lecsendesedett. Kéri a megye közönségét, különösen pedig a lelkeseket, hogy támogassák őt a veszedelmes baj gyökeres elfojtásában. Végül jelenti, hogy a szocialista ügyek vezetésével *Dókus Gyula* főjegyzőt bízta meg, mert *Matolai* alispán a sorozásban lesz elfog-

lalva. Erre *Dókus* főjegyző lendületes beszédben, a megye közönsége nevében, elismerését fejezte ki a főispánnak, aki fáradhatatlan buzgalommal igyekszik a társadalmi rendet felforgató mozgalmat csirájában elnyomni. Heves- és Szabolcsmegye átiratát a közgyűlés helyesléssel tudomásul vette és elhatározta, hogy hasonló szellemű feliratot intéz a kormányhoz.

(Iskolaállamosítások Csongrád vármegyében.) Csongrád vármegye közigazgatási bizottságának e hónap 21-én tartott gyűlésében dr. *Tergius* Gyula királyi tanfelügyelő, a vármegyei tanügy állapotáról betérjesztett jelentésében beszámolt — egyebek közt — arról is, milyen haladást tett a népoktatásügy államosításának kérdése az utóbbi időben, a vármegyei községekben. A tanfelügyelő jelentése szép világosságba helyezi a közoktatásügyi kormányzat az utóbbi időben mutatkozó azt az áldozatkészsgét, melylyel a tisztán magyar vidékeken is, a tiszta magyarság művelődésének emelésén fáradozott. Eszerint ugyanis január 1-től államosították a szegvári, horgosi és sándorfalvi, január 16-tól pedig a dorosmai községi népiskolákat. Hozzászámítva ezekhez a jelen tanév elejétől államosított csongrádi elemi és polgári fiúiskolákat, ez idő szerint Csongrád vármegye területén 77 állami tanító teljesíti a népoktatást.

A fiumei pártszakadás.

Fiume, február 21.

A választások közeledtével a helyzet mind inkább tisztul Fiumében. És ezt erősen elősegítette a *Mayländer* Mihály vezérlete alatt álló autonóm párt kettőszakadása. A kiléptettek gróf *Domini* Vinczével és dr. *Vio* Antallal meghajolnak a szentesített törvények előtt s ez meglepő volna, ha nem tudnók, hogy a bomlás személyes érdekekből történt.

Domini és *Vio* Antal, a kiléptők vezetői eddig semmi jelét sem adták megbízhatóságuknak. *Domini* annak idején, dr. *Dárdai* Sándor ismeretén, a fiumei missziója alkalmával olyan kijelentést tett báró *Abele* Rezső, az akkori kormányzóhelyettes előtt, hogy az új törvények behozatala esetén ő lesz az első, aki a két képviselőnek, a horvát tartománygyűlésbe való küldését pártolni fogja. Ugyancsak gróf *Domini* Vinczé volt az, aki mint a *Consiglio scolastico* (iskolászék) elnöke, dr. *Mayländer* Mihály, dr. *Vio* Ferencz (Antal fivére) és dr. *Bellen* táborában a legelkeseredettebb harczot vívták a tervezett olasz és magyar nyelvű állami ipariskola ellen éppen a magyar nyelv miatt.

Dr. *Vio* Antal pedig legalább eddig némi tartozott azok közé Fiumében, akik Fiumét vallják hazájuknak. Ő horvát volt. Értésülésem szerint csak legutóbb nyújtotta be körvényét egy zágrábi egyetemen tanári állás elnyerése iránt. Most pedig — mint Fiumében beszélnek — podesztá szeretne lenni.

A kormányzó különben nem hajlandó a választásokat a legkisebb mértékben is befolyásolni. Sőt úgy vélekedik, hogy a választás eredménye csak a fiumeiekre nem közömbös, a kormányra azonban igen. Szentesített törvények ellen hasonló rapprezentanzát a kormány még nem tarthat, az ilyen kénytelen volna ismét feloszlalni. Ekkor már nem szükséges a választásokat záros határidőn belül kitűzni, mert e részben a városi statutum nem rendelkezik. Az első felosztás után négy héttel a statutum szerint írta ki a kormányzó a választásokat. A második felosztás után a kivételes állapotra vonatkozó s a januári minisztertanácsban meghatározott rendelet értelmében jár majd el, anélkül, hogy a legharciasabb autonómista is találhatna benne valamelyes státutumizűgést.

Még egy választás alkalmával sem volt oly számottevő az anyaországi magyar elem állásfoglalása, mint lesz az április ötödikén megejtendő választásoknál. Az állami hivatalnokok mellett ott van most egy jelentékeny tábor a magántisztviselőknél és így a szám nagyon is fontos tényező. Ha ez a 430—450 szavazat egyöntetű lesz, akkor alighanem győzedelmesen kerül ki az urnából. A hivatalnokok az idén először maguk állítanak össze egy listát, amelyre szavazni fognak. Ez a leghelyesebb is az egyszersmind leginkább Fiume érdekében való.